

Online adataink jogi sorsa a halál után

Jelige: Kenyér

Lezárva: 2014.10.31.

Tartalom:

	Köszönetnyilvánítás.....	3.
I.	Bevezető	4.
II.	Online adatok	6.
	1. Fogalom meghatározás	6.
	2. Online adatok csoportosítása.....	7.
	a. elektronikus levelezési fiókok (e-mail)	7.
	b. pénzügyek, netbank	8.
	c. weboldalak és blogok	8.
	d. domain címek	9.
	e. közösségi oldalak felhasználói fiókjai.....	9.
	f. előfizetések (játék, zene, film)	9.
	g. online hozzáférhető szellemi alkotások.....	10.
	h. egyéb online adatok (felhőben tárolt dokumentumok, stb.).....	10.
III.	Az Egyesült Államok jogrendszerének válasza az online adatok posztumusz problematikájára	11.
	1. Áttekintés	11.
	2. Tagállami jogszabályok.....	11.
	a. Connecticut.....	11.
	b. Rhode Island.....	12.
	c. Indiana	13.
	d. Oklahoma	14.
	e. Idaho	15.
	f. Nevada.....	15.
	g. Virginia.....	16.
	h. Delaware.....	17.
	3. Szövetségi törvények.....	20.
	a. Computer Fraud and Abuse Act (CFAA)	20.
	b. Electronic Communications Privacy Act (ECPA)	21.
	c. A lehetséges végső megoldás: Uniform Fiduciary Acces to Digital Assets Act (UFADAA)	22.
IV.	A magyarországi gyakorlat	26.
	1. A tartalomszolgáltatók magyarországi gyakorlata: Origo	26.
	a. post.r	26.
	b. [freemail]	27.
	c. iWiW	28.
	d. Jogeset	28.
	2. Az Ügyfélkapu	29.
	3. A netbank fiók sorsa a gyakorlatban: Erste Bank	30.
V.	Lehetséges utak a törvényi szintű magyar szabályozás előtt	31.
VI.	Összefoglalás.....	33.
	Felhasznált irodalom	35.

I. Bevezető

Vitán felül áll, hogy az internet a megjelenése óta fokozatosan életünk meghatározó részévé vált, ahogy az is, hogy az elmúlt néhány évben az ehhez kapcsolódó folyamatok számos esetben olyan drasztikus mértékben felgyorsultak, hogy nehézséget okoz velük lépést tartani. E dolgozatnak ugyan nem feladata ezen állítások számokkal és statisztikákkal való alátámasztása, esetleg a jelenség okainak vizsgálata, de azért érzékeltetésképp álljon itt néhány meglepő adat, már csak annak hangsúlyozása céljából is, mennyire kezd „ráégni a munka” a modern jogrendszerek jogalkotóira a tekintetben, hogy minél előbb átlátható szabályokat alkossanak online adataink posztumusz jogi sorsával kapcsolatban. Az interneten minden percben 1.267.465 gigabyte adat keletkezik.¹ Ez azt jelenti, hogy hat és fél perc alatt olyan mennyiségű adat jön létre, melynek mérete megfelel a valaha készült összes filmének.² Ha csak az internet útján igénybe vehető szolgáltatások egy – ám talán máig legjelentősebb – szegmensét vizsgáljuk: 2014-ben a becslések szerint egy nap 191,4 millió e-mailt küld az emberiség.³ Illetve álljon itt egy adat a legdinamikusabban fejlődő online tartalommal, a közösségi oldalakkal kapcsolatban: jelenleg nagyjából 1,3 milliárd aktív felhasználója van a Facebooknak,⁴ tehát megközelítőleg a világ népességének 18%-a rendelkezik már felhasználói fiókkal az oldalon. E meglepő adatot összekapcsolja témánkkal az a tény, melyet egy internetes cikk⁵ szerzője állított 2012-es publikációjában, és mely szerint nagyjából 30 millió olyan felhasználói fiók létezett akkor a legnépszerűbb közösségi oldalon, melynek „tulajdonosa” már eltávozott az élők soraiból.

A téma vizsgálatakor mindenekelőtt adja magát a kérdés: miért is fontos egyáltalán rendelkezni az ilyen adatok halál utáni jogi sorsáról? Mint a következő fejezetben, az online adatok egyes típusai esetében kifejtésre kerül, a különböző adatok különböző motivációkat hozhatnak „működésbe”, legyen az tisztán érzelmi, esetleg valós gazdasági érdek. Általánosságban két alaphelyzetet képzelhetünk el: az első esetben a később elhunyt személy és hozzátartozóinak közös célja, hogy előbbi halála után hozzáférhessenek, sőt, rendelkezhessenek online adataival. Ehhez célszerűen szükség lehet az örökhagyó előrelátására, hogy még életében rendelkezzen az ilyen adatok sorsáról, tájékoztassa örököseit ezek természetéről és a hozzáféréshez szükséges információkról.

A másik esetben már bonyolultabb az alapszituáció, ugyanis ekkor az elhunyt személy olyan adatokat hagy hátra, melyeket élete során is titokban tartott hozzátartozói elől, míg azok halála után akár tudva ezen adatok létezéséről, akár csak a hátrahagyott adathalmaz egészéhez

¹ LAMM, James D.: *Oh, What a Tangled Web We Weave*, 58TH ANNUAL ESTATE PLANNING SEMINAR, October 21., 2013. 1. oldal

² Cisco Visual Networking Index: Forecast and Methodology, 2012–2017
http://www.cisco.com/c/en/us/solutions/collateral/service-provider/ip-ngn-ip-next-generation-network/white_paper_c11-481360.pdf (letöltés ideje: 2014.04.22.)

³ RADICATI, Sara PhD; LEVENSTEIN, Justin: *Email Statistics Report, 2013-2017*
<http://www.radicati.com/wp-content/uploads/2013/04/Email-Statistics-Report-2013-2017-Executive-Summary.pdf> (letöltés ideje: 2014.04.22.)

⁴ <http://www.statisticbrain.com/facebook-statistics/> (letöltés ideje: 2014.04.22.)

⁵ http://readwrite.com/2012/03/06/i_wanna_live_forever_or_how_we_die_on_social_netwo#awesm=~oCIhb9fts giTQ2 (letöltés ideje: 2014.04.23.)

hozzáférni kívánva, próbálják megsérteni az elhunyt még életében őt megillető magántitok védelméhez való jogát.

Mindkét esetben merülhetnek fel jogviták – előbbi esetben a szolgáltatók és a hozzáférést követelő rokonok, utóbbiban az elhunyt adatait védő jogalkalmazó szervek, a hátrahagyott rokonok és akár harmadik szereplőként itt is a szolgáltatók között – így valóban a nagyon közeli jövő jogalkotásának feladata lesz kitalálni, milyen módon kívánja rendezni online adataink halál utáni jogi sorsát.

Az elhunyt érdeke lehet az is, hogy az általa hátrahagyott, akár érzelmi, akár művészeti értékű adataihoz (legyenek azok levelek, fényképek, digitalizált műalkotások) hozzátartozói hozzáférhessenek, kezelhessék az örökséget és ugyanúgy a családi hagyaték részévé tegyék, mint az ezekhez hasonló jellegű fizikai tárgyakat (családi ékszerek, régi levelezőlapok, fényképek, kéziratban maradt regények). Ezen felül a gazdasági értékkel rendelkező online adataival (például egy áldozatos munkával készített és kezelt, jelentős bevételeket realizáló weboldallal vagy az interneten hozzáférhető és letölthető, hasznot hajtó zenei műveivel) kapcsolatban is természetes igénye lehet, hogy azok gyümölcseit a jövőben örökösei szedhessék.

A hozzátartozók pedig az – esetlegesen az örökhagyó halála után tudomásukra jutó – online adatokhoz való hozzáférést alapíthatják szintén a jelentős érzelmi értékre, hiszen egyáltalán nem elképzelhetetlen az az eset, mikor egy személy utolsó megnyilvánulásait, kifejezett gondolatait az interneten találjuk meg. Egy utolsó, az elhunytat ábrázoló, és általa feltöltött fotóra gondolva máris tökéletes példáját találjuk az olyan online adatnak, melyre méltányolható igénye mutatkozhat a gyászoló családtagoknak. Ugyanez a helyzet az utolsó elküldött levelekkel. Természetesen az érzelmi töltetű igények mellett itt is megjelenhetnek a gazdasági érdekek. Álláspontunk szerint ezen igények mindegyike már első olvasatra is olyan megalapozottsággal bír, amely szükségessé teszi a jogszabályi szintű rendezést, de az érdemi megfontolást és vitát mindenképp.

Témánk legfontosabb kérdése tehát az, hogy az elhunytat még életében megillető magántitok védelméhez fűződő jogát, az emlékét halála után is védelmező kegyeleti jogot, vagy a hozzátartozóknak az emlékezéshez, az örökséghez való hozzáféréshez való jogát, valamint az eddig még jogszabályba nem foglalt, de méltányolható, a komoly érzelmi értékkel bíró online emlékekhez való hozzáférés igényét tartjuk-e szem előtt a jogalkotás során? Illetve természetesen az, hogy ha megvan a preferált érdek, azt milyen technikával tudjuk és kívánjuk biztosítani?

Egy lehetséges út lehet a dolog fogalmának kitágítása (ahogy azt teszi például több amerikai tagállami törvény), és a kézzel fogható, fizikai dolgokon túl a digitális térben létező „tulajdonokra” is a dologi jog analógiájának alkalmazása. Mint a következő részben majd látjuk, sok esetben a fogyasztók díjat fizetnek a számukra az interneten hozzáférhetővé váló tartalmakért, így ezekben az esetekben az ilyen hozzáféréseket nyugodtan kategorizálhatjuk, mint a vagyoni értékű jogok egyik formáját.

Sokkal nehezebb a dolgunk azonban, ha nem vagyoni értékű jogokról van szó, hanem olyan információkról, melyeknek egyrésről az elhunyt személy hozzátartozói számára felbecsülhetetlen érzelmi értéke lehet, ám – mivel ezek tartalma ismeretlen – egy esetben sem lehetünk biztosak abban, hogy az elhunyt szerette volna-e, ha ezen információk rokonai, barátai tudomására jutnak. Az ezek mögött húzódó érdekek – jellemzően emocionális töltettel – olyan ingoványos talajt jelenthetnek a jogalkotás számára, melynek szigorúan szövegezett törvények segítségével való realizálása mindennek tűnik, csak egyszerű feladatnak nem.

Végezetül, mielőtt megkezdénénk témánk érdemi kifejtését, talán érdemes némi magyarázatot fűznünk a dolgozatban körüljárt témák kiválasztására és a fejezetek beosztására.

Jogtudományi munka révén elsőként az online adatok posztumusz jogi sorsával kapcsolatos, jogszabályi szintű rendelkezéseket kívántuk bemutatni, ehhez azonban elég „messzire kellett mennünk”. Tudomásunk szerint a modern jogrendszerek közül eddig elsőként és egyetlenként az Amerikai Egyesült Államok jogalkotása foglalkozott érdemben a kérdéskörrel. Ez nem meglepő, hiszen a legnagyobb szolgáltatók (Google, Facebook, Yahoo) mind amerikai székhelyűek, illetve ebből kifolyólag is, az ország népességének jelentős része használja napi szinten ezen oldalakat.

Ezzel szemben a téma hazai aspektusát vizsgálva már nincs ilyen könnyű dolgunk. Mint látni fogjuk, jogszabályi szinten még említésre sem kerül a témakör. (Illetve csak egy nagyon specifikus esetben.) Azonban természetesen a gyakorlat és a való élet ismét a kodifikáció előtt jár. Három oldalról, a tartalomszolgáltatók gyakorlata, az ügyfélkapu fiókok tulajdonosuk halála utáni sorsának kérdése, és a pénzügyi intézetek netbankkal kapcsolatos adatkiadással összefüggő eljárása felől közelítve kerestük arra a választ, hogy eddig milyen reakciók születtek az esetlegesen felmerülő precedensekre. A dolgozat ezen részének zárásában pedig lehetséges jogalkotói technikákat ajánlunk a kodifikáció számára, felhasználva az amerikai törvényeknél megismert megoldásokat.

A dolgozat végén, miután láttunk példát a törvényi szabályozásra, és az önszabályozásnak teret engedő jogalkotói hozzáállásra, újraértékeljük a dolgozat első bekezdésében állítottakat: valóban kezd „ráégni a munka” a modern jogalkotásra?

II. Online adatok

1. Fogalom meghatározás

Az adat informatikai fogalma gyakorlatilag minden olyan ismeretet jelent, mely valamilyen módon rögzítésre kerül. Az adat egy információ ábrázolására használt jelsorozat formai oldalát jelenti. A köznapi használatban az adat fogalma azonban gyakran összemosódik az információ, tudás, hír fogalmaival és – mint látni fogjuk – témánk szempontjából sem kifejezetten az adat tankönyvi szintű, szigorú szabályok szerinti definíciója lesz releváns. Nem véletlen, hogy a hatályos Infotv.⁶ sem tartalmazza az „adat” fogalmának elkülönített

⁶ 2011.évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról.

meghatározását⁷. A személyes adat fogalma⁸ alapján levonható a következtetés, hogy adatnak minősül valamely ismeret és az ezen ismeret alapján bárki számára levonható következtetés is.

E dolgozat vonatkozásában *online adat* fogalma alatt minden olyan, az adott személlyel kapcsolatos – a legtöbb esetben általa létrehozott –, a világhálón keletkező információt értünk, melyek bármilyen módon a keletkezést követően ismét megismerhetővé válhatnak létrehozójuk, vagy más személyek számára.

Így lesz online adat egy kollégának munkahelyi címről küldött e-mail, egy közösségi oldalra feltöltött fotó egy születésnap buliról vagy egy nyugat-európai körutazás élményeit megörökítő blog egyik bejegyzése. A következőkben a legáltalánosabb, egy személy vonatkozásában leggyakrabban keletkező online adatokat tekintjük át, azzal, hogy előre leszögezzük: a dolgozat témája által létrehozott, hibrid online adat-fogalom kategóriája gyakorlatilag végtelen.

2. Online adatok csoportosítása

a. elektronikus levelezési fiókok (e-mail)

Talán az online adatok legjelentősebb csoportja. Az elektronikus levelezés az internet megjelenése óta fokozatosan átvette a fizikai, postai szolgáltatók által biztosított, „klasszikus” levelezés funkcióját. Már a bevezetésben is említésre került, milyen brutális mennyiségű üzenet kerül küldésre az interneten nap, mint nap. A nyilvánvaló technológiai kérdésköröket „lefejtve” az elektronikus levelezésről, mégiscsak felfedezhetünk számos hasonlóságot az alapvető funkciókat és jellemzőket tekintve a klasszikus posta és az e-mail között. A két végén ugyanúgy feladó és címzett, illetve közöttük egy szolgáltató áll. A levél tartalma ebben az esetben is csak a feladó és a címzett előtt válhat ismertté, tehát itt is érvényesül a levéltitok védelméhez fűződő jog, melyet a magyar jogban a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) szabályoz a magántitokhoz fűződő jog körében, és mely szerint: *A magántitok védelme kiterjed különösen a levéltitok, a hivatásbeli titok és az üzleti titok oltalmára.* Ennek a jognak megsértését pedig jelenti különösen a magántitok jogosulatlan megszerzése és felhasználása, nyilvánosságra hozatala vagy illetéktelen személlyel való közlése.⁹

Talán az e-mail fiókokhoz való hozzáférés lehet a legnagyobb „ütközőzóna” a témánkat érintő jogalkotás során, hiszen, míg a többi esetben nagyrészt legalább analógia útján találhatunk kapaszkodót (vagyon értékű jogok esetében azok hagyaték részének tekintésével máris alkalmazhatjuk az öröklési jog általános szabályait, szellemi alkotások esetén a szerzői jog vagy iparjogvédelem szabályait), addig ebben az esetben pusztán arról van szó: ütközik az elhunyt, még életében fennállt magántitok védelméhez való joga és a hozzátartozók jogosnak tűnő érdeke ahhoz, hogy hozzájussanak – esetlegesen váratlanul – elvesztett szerettük számukra komoly érzelmi értékkel rendelkező, vagy a hagyaték rendezésével kapcsolatos

⁷ *Adatvédelem és információszabadság a mindennapokban.* Szerk.: PÉTERFALVI Attila. HVG-ORAC, Budapest, 2012. 1.4.1. fejezet, 59-60. old,

⁸ Infotv. 3.§ 2

⁹ Ptk. 2:46.§

információihoz. További kérdést vethet fel, ha esetleg az adott személy önnön kezével vetett véget életének, mennyiben adhatók ki levelei a motivációt kereső, értetlenül álló hozzátartozók számára? Mennyiben a jogalkotó vagy a levelezési szolgáltatást nyújtó (adatkezelő) feladata eldönteni, hogy milyen következményekkel járhat, ha a hozzátartozók hozzájutnak az elhunyt minden elküldött és fogadott leveléhez? Ebben a kérdéskörben számtalan eset elképzelhető, mikor a „nem tudás” sokkal kisebb mértékben érinti negatívan a hátrahagyott családtagok érzelmi egyensúlyát, mint az elhunyt minden leveléhez való hozzáférés (titkos szeretőt tartó férjektől kezdve bűnszervezetekkel kapcsolatot tartó testvéreken át gyermekük vér szerinti apjának kilétét halálukig titkoló édesanyáig számtalan „életszagú” példára gondolhatunk ebben az esetben, és minden bizonnyal a való élet gyakrabban produkál ilyen eseteket, mint azt elsőre gondolnánk).

A másik oldalon azonban ott állhatnak a tragikus hirtelenséggel, például autóbalesetben elhunyt személyek rokonai, a harc közben elesett katonák családja,¹⁰ akik csupán arra vágnak, hogy gyászukat enyhítendő, szerettük utolsó, külvilág felé küldött kommunikációit megismerve „elbúcsúzhassanak” tőlük.

b. pénzügyek, netbank¹¹

Az elhunyt pénzügyeihez való hozzáférés jogi kérdéseinek fejtegetése egy ennél jóval terjedelmesebb dolgozat témáját képezhetné, itt csupán annyit szeretnénk leszögezni, hogy a jogterületnek a nyilvánvaló polgári jogi vetületein kívül lehet témánkat érintő problematikája is, hiszen manapság egyre népszerűbbé válik az ún. netbankolás, melynek keretében az emberek az interneten keresztül intézik mindennapi (vagy éppen nem mindennapi) pénzügyeiket. Ez általában csupán az egyik csatorna a pénzintézeteknél tárolt vagyonukhoz való hozzáféréshez. (Bár az elmúlt években egyre-másra jelentek meg a világon az olyan bankok, melyek fiókok híján, kizárólag a világhálón intézik az ügyfeleikkel való kommunikációt és azok pénzügyeinek intézését.¹²)

c. weboldalak és blogok

E kategória alatt az olyan eseteket tárgyaljuk, mikor a felhasználó ellentérisítés nélkül, egy egyszerű regisztráció során szerez lehetőséget arra, hogy az adott oldalon létrehozott saját fiókjában írott gondolatait, képeit, videóit vagy egyéb tartalmait publikálja. Ezen online felületek tartalmának a legtöbb esetben csupán eszmei értéke van az elhunyt hozzátartozói és barátai számára, így abban a tekintetben merül fel a probléma, hogy az ilyen, blogokon közölt tartalmak meddig maradjanak hozzáférhetők az őket publikáló halála után. A legtöbb szolgáltató igyekszik kizárni az ilyen fiókok átruházásának lehetőségét, például az esetleges későbbi kegyeleti jogsértések miatt, de ezt a problémát már csak azért is tekintjük elhanyagolhatónak, mert az egyszer már publikált tartalmak könnyen lementhetők az adott

¹⁰ Ezzel kapcsolatban egy érdekes jogeset az Egyesült Államok jogrendszeréből: CAROLL Evan; ROMANO John: *Your Digital Afterlife, When Facebook, Flickr And Twitter Are Your Estate, What's Your Legacy?*. New Riders, Berkeley, CA, 2011. 11. oldal

¹¹ A magyarországi gyakorlat vizsgálatát lásd: IV.1.3.

¹² Például: Bank Of Internet USA, <https://www.bankofinternet.com/home> (letöltés ideje: 2014.10.17.)

oldalról hozzáférés nélkül, illetve a legtöbb esetben megtalálhatók az elhunyt adathordozóira (jellemzően számítógépének merevlemezére) lementve.

d. domain címek

Érdekes a domain címek helyzete. Egyrészt ezekért szinte minden esetben fizet a felhasználó a tárhely szolgáltatójának, így a vagyoni értékű jogok kategóriájába esnek, és a hagyaték részét képezik. Másrészt a legtöbb ilyen tárhely szolgáltató külön is rendelkezik arról a felhasználó és közöttük létrejövő kötelmi jogviszony (tehát a domain cím megvásárlása) előtt, hogy az adott cím átruházható-e.¹³ Illetve ezen címek esetében már nagyon komoly gazdasági érték húzódhat egy-egy weblap mögött, és tartalmuk szinte minden esetben szellemi tulajdon is, így ezek jogi sorsának rendezése kiemelt jelentőségű lehet az öröklés során.¹⁴

e. közösségi oldalak felhasználói fiókjai

Az itt felsorolt online adat „típusok” közül egyértelműen ez a legdinamikusabban fejlődő terület, elég csak a bevezetőben említett 1,6 milliárd Facebook felhasználóra gondolni. Érdekes az ilyen közösségi oldalakon létrehozott felhasználói fiókok jogi természete, mivel vagyoni értékük abból a szempontból meghatározhatatlan, hogy maga az oldalra történő regisztráció ingyenes. (Más kérdés a több százezer, vagy millió „like”-olóval rendelkező oldalak értéke.) Ugyan ezek az oldalak is tartalmazhatnak levéltitkot (magántitkot), mivel a leggyakrabban van külön levelező szolgáltatás rajtuk, de mégis érdekesebb magukat a profilokat (felhasználói fiókokat) egészként vizsgálni, és gyakorlatilag a mögöttük álló felhasználó személyiségének internetes megjelenéseként értelmezni. Ez a megjelenés magába foglalja az egyes személyek feltöltött fotóit, videóit, szöveges megnyilvánulásait, tevékenységeit és természetesen levelezését is. Egy ilyen komplex adathalmaz jogi értelmezése önmagában nehézkes, eddig csupán néhány amerikai tagállami részéről született kísérlet a rendezésre (Oklahoma, Idaho, Nevada, Virginia, Delaware), illetve az egyes oldalak Felhasználási Feltételei (*Terms Of Use*) között találjuk a felhasználó halálakor, a fiók megszüntetésével kapcsolatos eljárások leírását.

f. előfizetések (játék, zene, film)

Az interneten manapság már előfizethetünk számtalan olyan szolgáltatásra, – legyen az hozzáférés zenékhez, filmekhez vagy más médiatartalomhoz – melyeknek lényege, hogy az ún. felhőben (*cloud*) vannak tárolva, így nem kerülnek lementésre a saját eszközeinken (PC,

¹³ A magyarországi gyakorlatot meghatározó Magyar Domainregisztrációs Szabályzat vonatkozó rendelkezései szerint a domain delegálás visszavonhatóságának egyik nevesített esete, ha a domain-használó halálát vagy jogutód nélkül megszűnését hitelt érdemlően bizonyítja az ezért felelős ún. *adminisztratív kapcsolattartó* akkor, ha a domain használati joga másra át nem száll (6.d. pont). Valamint e pontra hivatkozva a 6.3. pontban a szabályzat kimondja: a domain visszavonása és törlése között 60 nap türelmi idő áll rendelkezésre az örökös számára, hogy a szükséges igazolások csatolásával bizonyítsa, hogy a domain igénylésére eredetileg az ő megbízása alapján, illetve kizárólag az ő érdekében vagy használatára került sor. Bővebben lásd: <http://www.domain.hu/domain/szabalyzat/szabalyzat.html> (letöltés ideje: 2014.11.16.)

¹⁴ Vö. *E-Jog*. Szerk.: PÁZMÁNDI Kinga; VEREBICS János. HVG-ORAC, Budapest. 2012. IV.1.6.3. fejezet, 156-158.oldal

tablet, okostelefon), hanem internetes hozzáférés segítségével bármikor használhatjuk őket. Ezen szolgáltatások egy része meghatározott díj ellenében lehetővé teszi, hogy az adott tartalmat lementsük készülékeinkre, de mivel ebben az esetben azok memóriájában kerülnek tárolásra, így osszák azok jogi sorsát, tehát a dolog „részévé” válnak, megszűnnek online-nak lenni, így témánk szempontjából elvesztik jelentőségüket. Ezért a hozzáférésért díjat fizet a fogyasztó, ezáltal egy olyan vagyoni értékű joga keletkezik, melyre – tűnjön ez bármennyire is furcsának – tekinthetünk úgy, mint a hagyaték része,¹⁵ így további elemzést ezen adatok jogi sorsa nem igényel. Tehát bármennyire is utópisztikusnak tűnhet, valószínűleg nem kell soká várnunk, hogy egy-egy végrendeletben az ingatlanok és családi ékszerek mellett olyan tételeket is találjunk, mint *iTunes*, *Spotify* vagy *Deezer*¹⁶ előfizetések.

g. online hozzáférhető szellemi alkotások

Természetszerűleg mióta internet létezik, felmerült a problematikája az ott fellelhető szellemi alkotások védelmének. Az anonimitás, a könnyű hozzáférhetőség miatt az ezzel foglalkozó hatóságok és jogalkalmazók reménytelennek tűnő harcot folytatnak az internetes kalózkodás ellen, azonban e harc bemutatására mind témája, mind a dolgozatra szabott terjedelmi keretek miatt nincs lehetőség. Annyit azonban érdemes megjegyezni, hogy legyenek azok például zeneszámok, irodalmi művek vagy filmművészeti alkotások, attól mert az interneten válnak hozzáférhetővé, még ugyanúgy védelmet élveznek. Ugyanezen helyzet áll fent, ha esetlegesen iparjogi védelem alá eső tartalmak kerülnek feltöltésre a világhálóra.

h. egyéb online adatok (felhőben tárolt dokumentumok, stb.)

Mint már említettük e fejezet *g.* pontjában, amennyiben bármilyen adat lementésre kerül saját adathordozó eszközeinkre, onnantól osztja annak jogi sorsát (kivéve, ha speciális védelem áll fenn rajta). De mi a helyzet abban az esetben, ha megfordul a folyamat, tehát saját eszközünkről töltünk fel dokumentumokat az internetre? Például a könnyebb hozzáférhetőség céljából e dolgozat anyaga is tárolásra került a *Google Drive*¹⁷-on. Ezekhez milyen módon férhetnek hozzá az elhunyt hozzátartozói, ha például jelszóval védett internetes fiókok rejtik őket? E terület olyan szinten feltérképezetlen, és annyira a 3. évezred sajátos jegyeit magán hordozó, hogy még analógiát is nehéz találni hozzá. A következő részben bemutatott hatályos tagállami jogok közül egyedül Indiana állam törvényi rendelkezései tűnnek alkalmazhatónak a témakörben, ott ugyanis bármilyen elektronikusan tárolt adat kezelőjét (tárolóját) kötelezik arra, hogy ezen adatokhoz hozzáférést, vagy a róluk való másolat készítését biztosítsa az elhunyt hagyatékának személyes képviselője számára (lásd III.2. c.).

A felsoroltakon túl is számtalan formája létezhet az online adatoknak, és ezek száma gyakorlatilag napról napra nő. A dolgozat e részében csak a legjellemzőbbeket igyekeztünk bemutatni, illetve a velük kapcsolatban felmerülő jogalkotási és alkalmazási kérdéseket.

¹⁵ Vö. *Az öröklés joga*. Szerk.: PETRIK Ferenc. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1996. I.2. fejezet, 26. oldal

¹⁶ internetkapcsolattal használható zene *stream* szolgáltatások

¹⁷ A Google online adattároló felhőszolgáltatása

III. Az Egyesült Államok jogrendszerének válaszai az online adatok posztumusz problematikájára

1. Áttekintés

Az online adatok jogi sorsának jogszabályi szintű rendezésének szükségességére adott jogalkotói reakciók kezdetlegességét és szűkkörűségét érzékelteti az a tény, hogy az Amerikai Egyesült Államok ötven tagállama közül mindössze nyolc fogadott el erre vonatkozó törvényi rendelkezéseket. Szintén a polgári jog ezen területének „feltérképezetlenségét” támasztja alá, hogy e nyolc tagállami szintű szabályozás közül hét csak néhány mondatban, esetleg a törvénytörvény szöveg mondatainak egyes fordulataiban említi az ilyen adatokat. E nyolc államon (Connecticut, Delaware, Idaho, Indiana, Nevada, Oklahoma, Rhode Island és Virginia) kívül természetesen több törvényhozása előtt is felmerült az igény az öröklési jogon belül az online adatok egyes formáinak posztumusz sorsáról való jogalkotásra, több esetben ezen igények konkrét törvényjavaslatokban öltöttek testet (például New Yorkban, Észak- Dakotában, Nebraskában), de ezek rendszerint elbuktak a zárószavazáson vagy meghozataluk határozatlan időre el lett halasztva. További tagállamokban nem is várható ide kapcsolódó tagállami törvények megalkotása az előreláthatólag 2014. őszén elfogadott szövetségi szintű jogszabály, a *Uniform Fiduciary Acces to Digital Assets Act* miatt (erről részletesebben lásd: II.3.c.).

2. Tagállami jogszabályok

a. Connecticut

Connecticut volt az az állam, melyben a jogalkotó elsőként kezdett el az online adatok halál utáni sorsával érdemben foglalkozni. Azon belül is az elhunyt személy vagyonának gondnoka vagy végrehajtója¹⁸ számára biztosította a lehetőséget az örökhagyó e-mail fiókjához való hozzáféréshez. E törvényi rendelkezés 2005. október 1-én lépett hatályba.¹⁹

A *Connecticut General Statutes* 12. kötetében, a 45a cím (Hagyatéki bíróságok és eljárásuk) 802b fejezetének 45a-334a. szakaszában²⁰ találunk rendelkezéseket az elhunyt elektronikus levelezési fiókjához való hozzáférhetőségéről. A szakasz (a) részének két bekezdése meghatározza az elektronikus levelezési szolgáltató-,²¹ és az elektronikus levelezési fiók²² fogalmát. Majd a (b) részben a szolgáltató eljárásáról rendelkezik az elhunyt személy vagyonának gondnokával²³ vagy végrehajtójával²⁴ szemben, míg az utolsó, (c) részben egy biztosítéki klauzulát tartalmaz, mely kizárja annak lehetőségét, hogy bármely alkalmazható

¹⁸ Mindkét jogintézmény az Egyesült Államok jogrendszerének sajátja. A hagyaték gondnokának vagy végrehajtójának feladata a hagyaték egyes vagyontárgyainak felkutatása, lajstromozása, a szükséges adók és költségek megfizetése, esetlegesen az örökösök személyének kiderítése. „*Executor*” kinevezhető a végrendeletben, míg „*administrator*” végrendelet hiányában, bíróság által kerül kijelölésre.

¹⁹ <http://www.thedigitalbeyond.com/law/#CT> (letöltés ideje: 2014.04.27.)

²⁰ http://www.cga.ct.gov/current/pub/chap_802b.htm#sec_45a-334a (letöltés ideje: 2014.04.28.)

²¹ *electronic mail provider*

²² *electronic mail account*

²³ *executor*

²⁴ *administrator*

jogszabály értelmezésével a szolgáltatót a levelezés tartalmának nyilvánosságra hozatalára kötelezzék.

Az (a) részben található fogalom meghatározások ismertetésével szemben mindenképp külön kiemelés érdemel a szakasz (b) része. Az elektronikus levelezési szolgáltatónak a törvény szerint a következőképp kell eljárnia a felhasználó halálát követően: biztosítani kell a halálakor az államban lakóhellyel rendelkező, elhunyt személy vagyonának gondnoka vagy végrehajtója számára a hozzáférést vagy másolatokat az elektronikus levelezési felhasználói fiók tartalmáról, amennyiben az elhunyt felhasználó számára elektronikus levelezési szolgáltatást végzett.

Az ilyen végrehajtó vagy gondnok írásban nyújthat be kérvényt a hozzáférés illetve a másolatok iránt, mely kérvényhez csatolnia kell a halotti anyakönyvi kivonat egy másolatát, illetve az őt, mint eljárni jogosult ügyintézőt vagy végrehajtót kijelölő kinevezés²⁵ egy másolatát; vagy hagyatéki végzést,²⁶ melyet az elhunyt vagyona felett joghatósággal rendelkező bíróság állított ki.

A szakasz utolsó rendelkezése az elhunyt jó hírnévhez való jogát, illetve még életében fennállt magántitokhoz (levéltitokhoz, esetleges üzleti titokhoz) fűződő érdekét hivatott biztosítani azzal, hogy kimondja: az e részben található rendelkezések egyike sem értelmezhető úgy, hogy bármely szövetségi törvény alkalmazásával az elektronikus levelezési szolgáltatót bármilyen információt nyilvánosságra hozatalára lehessen kötelezni.

Ugyan mindössze egy területről van szó, ám talán az interneten tárolt adatok egyik legfontosabbikáról, hiszen egy személy leveleiben ugyanúgy találhatunk a hozzátartozók számára komoly érzelmi értékkel bíró üzeneteket (melyek a későbbiekben az emlékezést, a gyász feldolgozását segíthetik, különösen, ha hirtelen hunyt el az adott személy), mint fontos üzleti titkokat vagy akár a jogi erővel ugyan nem rendelkező, de az örökösök egymás közötti eljárására vonatkozó, a hagyaték elosztására irányuló akaratnyilvánításokat. Valószínűleg e kiemelt fontosság lebegett a jogalkotó szeme előtt az elhunyt még életében küldött és kapott üzeneteihez fűződő levéltitokhoz való jogának „feltörésekor”, és elsőként rendelkezett az online adatok halál utáni jogi sorsáról.

b. Rhode Island

Időrendben haladva a második olyan tagállam, mely törvényi szintű rendelkezéseket fogadott el az online adatok posztumusz jogi sorsával kapcsolatban, Rhode Island. A *Rhode Island General Law* 33-27. Fejezetének (Hagyatéki gyakorlat és eljárás) 1-5. szakaszai²⁷ 2007. május elsejétől hatályosak és szintén az elhunyt e-mail fiókjához való hozzáférést biztosítják a hagyaték gondnoka, illetve végrehajtója számára.

A hasonlóság nem csak a szabályozott terület azonosságában merül ki a connecticuti és a rhode island-i törvény között: a törvény szövege gyakorlatilag azonos az első két szakasz tekintetében az előtte 2 évvel hatályba lépett connecticutiével, azt csupán annyiban haladja

²⁵ *appointment*

²⁶ *order of the court of the probate*

²⁷ <http://webserver.rilin.state.ri.us/Statutes/TITLE33/33-27/INDEX.HTM> (letöltés ideje: 2014.04.04.)

meg, hogy rendelkezik az elektronikus levelezési szolgáltatók számára, e törvényi rendelkezésnek való megfelelés során felmerülő költségek megtérítéséről, mely kiadásokat a hagyatékból kell fedezni.

c. Indiana

Szintén 2007. óta hatályos Indiana állam szabályozása az online adatok jogi sorsával kapcsolatban, ám ebben az esetben a jogalkotás meghaladta az elektronikus levelezés témakörét és egyrészt előrelátóan, másrészt némiképp óvatlanul, erősen „gumi jogszabály” jelleggel egyszerűen az elektronikusan tárolt adatokat helyezte rövid rendelkezése középpontjába.

Az *Indiana Code* 29. Cím (Öröklés) 1. Cikk 13. Fejezetének 1.1 bekezdésében²⁸ találunk témánkhoz kapcsolódó rendelkezéseket. Ebben az esetben a törvényszövegben a fentebb idézett tagállami törvényekhez viszonyítva egy új fogalmat találunk: az ún. „custodian”-ét. E fogalom meghatározásával kezdődik a bekezdés, eszerint a „custodian” olyan személyt jelent, aki egy másik személy elektronikus adatait illetve információit tárolja. Ez alapján talán e törvényi rendelkezés fényében a legpontosabb – vagy legkevésbé pontatlan – fordítása a fogalomnak a *kezelő*, a jogszabály értelmezés további részében így használjuk.

A kezelő biztosítja az elhunyt személy hagyatékának személyes képviselőjét ellátó számára²⁹ – ha az elhunyt személy halálakor Indiana állam területén élt – a hozzáférést vagy másolat készítését bármely olyan dokumentumhoz vagy információhoz, melyet az elhunyt személy elektronikusan tárolt, amennyiben kézhez kap egy írott kérvényt, melyben a képviselő a hozzáférést vagy másolat készítését kéri, és melyhez csatolta a halotti anyakönyvi kivonat másolatát vagy egy hitelesített példányt az elhunyt írott végrendeletéről; vagy egy bírósági végzést, melyet a joghatósággal rendelkező bíróság hozott az elhunyt hagyatékáról.

Szintén fontos kötelezettség, – és ehhez hasonló még az eddig vizsgált tagállami rendelkezésekben nem találhattunk – hogy a kezelő az elhunyt személy elektronikusan kezelt dokumentumait vagy a hozzájuk kapcsolódó információkat az előző bekezdésben említett iratok (kérvények) kézhez kapásától számított 2 évig nem semmisítheti meg és nem is rendelkezhet velük.

E szakasz is egy tilalommal zárul, de az indianai szabályozás ebben a tekintetben is meghaladja az eddig vizsgált tagállami törvényeket, ugyanis kimondja, hogy a szakasz egy rendelkezése sem értelmezhető úgy, hogy végrehajtásával a kezelő bármely információ nyilvánosságra hozatalára legyen kényszerítve az alkalmazható szövetségi törvény megsértésével, vagy olyan információt hozzon nyilvánosságra, melyhez nem volt hozzáférése az elhunyt személynek, és nem a tartozott a szokásos üzleti körébe.

A szöveg utolsó két fordulata lehet vizsgálódásunk szempontjából kifejezetten érdekes. Vajon milyen esetben merülhet fel, hogy az elhunyt halálát követően hagyatékának képviselője olyan adathoz kíván hozzáférni e törvényhelyre hivatkozással, melyhez magának az

²⁸ <http://www.in.gov/legislative/ic/code/title29/ar1/ch13.html> (letöltés ideje: 2014.04.09.)

²⁹ „the personal representative of the estate of a deceased person”

örökhagyónak sem volt hozzáférése? Nos, mivel természetszerűleg lehetetlen – vagy legalábbis nehezen elképzelhető –, hogy az adott személy tudjon az összes olyan adatról, melyhez az elhunyt hozzáférhetett, igen gyakran. A legutolsó fordulat alapján arra következtethetünk, hogy e kérdéskör leggyakrabban az üzleti élettel kapcsolatban merül fel, például amikor egy cég vezetésével foglalkozó személy örökösei annak halála után olyan információkhoz való hozzáférést feltételeznek, mely ugyan a cég további működésével kapcsolatban gyakorlati előnyöket jelentene számukra, de valójában nem létezett.

Érdekesség az indianai szabályozással kapcsolatban – és egyben mutatja az eltérő jogalkotói analógiát, megközelítést az eddig vizsgált jogszabályokhoz képest –, hogy az elhunyt elektronikusan tárolt adataihoz való hozzáférésről szóló rendelkezések közvetlenül a hagyaték képviselőjének az elhunyt által letétbe³⁰ helyezett dolgaihoz való hozzáférés szabályai mellett találhatók.

Az indianai törvényszöveg tehát egy nagyon tág fogalmat helyez szabályozásának központjába és gyakorlatilag az „elektronikus adat vagy információ” ernyője alá vonva, még egy non-taxatív felsorolást sem beiktatva, igen szélesre húzza az elhunyt online adataihoz való hozzáférés lehetőségeit. Ezen felül 2 évig kötelezi a kezelőt az adatok az elhunyt halálakor fennálló, eredeti állapotának megőrzésére. A fentiek alapján kijelenthető, hogy a vizsgált tagállami törvények közül az *Indiana Code* kedvez leginkább az elhunyt halála után a hagyatékkal kapcsolatosan eljáró személyeknek. Más oldalról természetesen felmerül, hogy e törvény tartja legkevésbé tiszteletben a meghalt személy még életében fennállt magántitok védelméhez fűződő jogát, mintegy Pandora szelencéjét kinyitva, megteremtve a valós kockázatát annak, hogy az adott személyről életében kialakult képet hozzátartozói részéről erősen negatív irányba befolyásolja az online adataihoz való hozzájutás.

d. Oklahoma

2010. november elseje óta van hatályban Oklahoma állam témánkkal kapcsolatos törvényi rendelkezése, melyet az *Oklahoma Statutes* 58. Címének (A hagyatéki eljárás) 4. Fejezetének 269. szakaszában³¹ találunk. A jogalkotó „nem erőltette meg magát”, csupán egyetlen vonatkozó mondat van a törvényben, ám mégis jelentősnek tekinthető, mivel az eddig vizsgált megközelítésekkel (elektronikus levelezés, elektronikusan tárolt adatok) szemben egy harmadik területét szabályozza az online adatok végeláthatatlanul sokrétűnek tűnő halmazának: a közösségi, mikroblog, „rövid szöveges üzenet”- és e-mail szolgáltatói honlapokon létrehozott felhasználói fiókok megszüntetésével foglalkozik.

Ezzel pedig egyetlen mondatot több tartalommal tölt meg, mint az eddig vizsgált tagállami jogszabályok többsége. Az oklahomai törvény kapcsolódó rendelkezése felhatalmazza hagyaték végrehajtóját³² vagy ügyintézőjét,³³ hogy átvegye a kezelését, kezelje, használatát folytassa vagy megszüntesse az elhunyt bármely felhasználói fiókját bármely közösségi oldalon, bármely mikroblogon vagy „rövid üzenet”- illetve e-mail szolgáltató honlapon.

³⁰ ún. *deposit box*-ba

³¹ <http://www.oscn.net/applications/oscn/DeliverDocument.asp?CiteID=460302> (letöltés ideje: 2014.04.27.)

³² *executor*

³³ *administrator*

Ezen oldalak pontos meghatározását nem adja meg a törvény, így míg a közösségi oldal, mikorblog és e-mail szolgáltató honlap fogalmát értelmezni tudjuk, a „rövid üzenet”-szolgáltatást nyújtó honlap kifejezés kérdést vet fel. Valószínűleg itt a különböző chat oldalakra gondolt a jogalkotó, bár hozzátesszük, e honlapok funkcióját a törvény hatályba lépése óta eltelt 4 év alatt már nagyrészt az okostelefonokon és tableteken használható csevegő alkalmazások (illetve a Facebook üzenetküldő szolgáltatása) vették át. Itt azonban konkrétan „honlapokról”³⁴ tesz említést a törvény.

e. Idaho

Idaho állam témánkkal kapcsolatos jogszabályával az *Idaho Statutes* 15. Cím (Egységes Hagyatéki Törvénykönyv), 3. Fejezet 7. Részének 15. Szakasza³⁵ foglalkozik, mely azonban szóról szóra átveszi az fent tárgyalt oklahomai törvény szövegét, így ismételt ismertetése szükségtelennek tűnhet. Említést érdemel azonban az a tény, hogy az idaho-i tagállami szabályok a végrehajtó és képviselő mellett a gondnok³⁶ számára szintén lehetővé teszi a fent említett honlapokon létrehozott felhasználói fiókok kezelését illetve megszüntetését (*Idaho Statutes* 15. Cím 3. Fejezet 4. Rész 24. Szakasz (3)(z) bekezdés³⁷).

f. Nevada

A *Nevada Revised Statutes* 143. Fejezet (A személyes képviselők jogai és kötelezettségei) 188. Bekezdésének³⁸ megalkotásakor a jogalkotó az eddig vizsgált törvényekhez képest nagyobb teret engedett az elhunyt még életében fennállt magántitok védelméhez való jogának azzal, hogy a személyesen eljáró képviselő számára kizárólag a szakaszban említett felhasználói fiókok megszüntetését tette lehetővé, azok tartalmának megismerését nem.

A törvény lehetővé teszi a képviselő³⁹ számára, hogy – amennyiben az elhunyt végrendelete, vagy joghatósággal rendelkező bíróság végzése nem rendelkezett másként – az elhunyt felhasználói fiókjának megszüntetésére adjon utasítást a felsorolt honlapok, illetve akár más weboldalak vonatkozásában is, ugyanis a felsorolás nem taxatív jellegű. A törvény példálózó jelleggel említi a közösségi oldalakat, a blog, a mikorblog és a „rövid üzenet” szolgáltatást, illetve az elektronikus levelezési szolgáltatást nyújtó weblapokat. Valamint egy univerzálisan értelmezhető utolsó mondatral az elhunyt bármely egyéb, elektronikus vagy digitális adatára kiterjeszti a törvény rendelkezéseit.⁴⁰

Bár az eddigiek alapján úgy tűnhet, hogy a nevadai törvényhozók elég széles körben biztosították a lehetőséget a képviselő számára, hogy az elhunyt fiókjának megszüntetését eszközöljék, de e rendelkezések gyakorlatilag érvényüket veszítik az utolsó bekezdés

³⁴ website

³⁵ <http://www.legislature.idaho.gov/idstat/Title15/T15CH3SECT15-3-715.htm> (letöltés ideje: 2014.04.27.)

³⁶ conservator

³⁷ <http://www.legislature.idaho.gov/idstat/Title15/T15CH5SECT15-5-424.htm> (letöltés ideje: 2014.04.27.)

³⁸ <http://leg.state.nv.us/NRS/NRS-143.html#NRS143Sec188> (letöltés ideje: 2014.04.28.)

³⁹ personal representative

⁴⁰ Ehelyütt a törvénytörvény több, a dolgozat írásakor felhasznált irodalomhoz hasonlatosan a *digital/electronic asset* fogalmát használja, melynek pontos fordítása lehetetlen – nagyjából a digitális vagyon magyar nyelvben nem létező fogalmához jutnánk el vele – így adatként lettek értelmezve és használva a szöveg írásakor.

fényében. Abban ugyanis kimondja a törvény, hogy az eddig sorolt rendelkezések egyike sem értelmezhető úgy, hogy érvénytelenítse a fent sorolt honlapok saját Felhasználási Feltételeit⁴¹ vagy bármely szerződéses kötelmet, mely az elhunyt és a honlap mögött álló szolgáltató között fennállt. Ezzel gyakorlatilag „kirántja a talajt” a törvény rendelkezéseit alkalmazni kívánó képviselők alól, mert e fordulatra hivatkozva számtalan esetben moshatják kezeiket a szolgáltatók. Más kérdés, hogy mivel nekik sem érdekük általában az elhunyt fiókjának fenntartása, a legtöbbször ők maguk rendelkeznek úgy a *Terms of Use*-ban, hogy adott időt követően megszüntetik az inaktív felhasználói fiókokat. Ennek fényében azonban gyakorlatilag az egész bekezdés veszíti el értelmét.

g. Virginia

A *Virginia Code* 64.2 Cím, 1. Fejezet 110. szakasza⁴² érdekes módon csak az elhunyt kiskorú (amerikai terminológia szerint „minor”, vagyis 21 év alatti személy) képviselője számára biztosít bizonyos, témánkhoz kapcsolódó jogokat.

A törvény feljogosítja az elhunyt kiskorú képviselőjét, hogy a kiskorú által a szolgáltatóval (legyen az internetes szolgáltató, kommunikációs szolgáltató, vagy bármely más online felhasználói fiókot létrehozó szolgáltatást nyújtó) kötött jogviszonyba belépve hozzájáruljon vagy elérje a kiskorú levelezésének és keletkező egyéb adatainak („subscriber records”⁴³) nyilvánosságra hozását tekintettel a *18 U.S.C. § 2702*-ra, kivéve, ha ezzel ellentétes rendelkezés található az elhunyt végrendeletében, az általa adott ügyvédi meghatalmazásban vagy bírósági ítéletben. A fent idézett szövetségi törvény, az *Electronic Communications Privacy Act*,⁴⁴ melynek értelmében a szolgáltatók főszabály szerint nem hozhatnak nyilvánosságra és nem adhatnak ki semmilyen információt az elektronikus kommunikáció tartalmáról, kivéve, ha a törvény erre lehetőséget ad. Egy ilyen lehetőséget biztosít a *18 U.S.C. § 2702(b)(3)* bekezdése, mely szerint lehetőség van a tartalom közzétételére a feladó vagy a címzett „törvényes beleegyezésével”.⁴⁵

Érdekes módon a *Virginai Code* kísérletet tesz egy vélelem felállítására, mely szerint amennyiben az elhunyt kiskorú életében nem rendelkezett kifejezetten írásban arról, hogy nem adja törvényes hozzájárulását ahhoz, hogy halála után törvényes képviselője ezen információkhoz hozzájusson, úgy kell tekinteni, hogy hozzájárult ahhoz. Tehát a törvény gyakorlatilag feljogosítja az elhunyt kiskorú törvényes képviselőjét az elektronikus kommunikáció tartalmának megismerésére, kivéve, ha ezt az elhunyt kiskorú még életében kifejezetten megtiltotta.

⁴¹ *Terms of Use*

⁴² <http://leg1.state.va.us/cgi-bin/legp504.exe?000+cod+64.2-110> (letöltés ideje: 2014.04.28.)

⁴³ A subscriber record fogalma magába foglal minden olyan információt, amely nem képezik az elektronikus kommunikáció tartalmát, de ahhoz köthetők, így például a küldés ideje, a címzett e-mail címe. Negatív meghatározást adva azt is mondhatjuk: e fogalom magába foglal minden adatot az elektronikus kommunikációval kapcsolatban, az annak tartalmát képező szövegen, és annak tárgyaként feltüntetett szövegen kívül. E „subscriber record”-ok nem esnek a szolgáltatót terhelő titoktartás védelme alá, így nyilvánosságra hozhatók.

⁴⁴ Az elektronikus kommunikációhoz kapcsolódó titoktartásról szóló törvény. Bővebben lásd: III.3.b.

⁴⁵ *lawful consent*

A *Virginia Code* kimondja, hogy a személyes képviselőt eljárása során ugyanazok a jogok illetik és kötelezettségek terhelik, mint melyek – például – az e-mail fiókkal eredetileg rendelkező kiskorúra vonatkoztak. Így ha például egy szolgáltató Felhasználási Feltételei úgy rendelkeznek, hogy a felhasználó halála után a fiók megszűnik, akkor azt személyes képviselője nem viheti tovább e törvényre hivatkozással. (Arra azonban lehetősége van, hogy másolatot kérjen annak tartalmáról.)

h. Delaware

A legfrissebb tagállami törvény, mely témánkat érinti, Delaware államban került elfogadásra 2014. augusztus 12-én, és 2015. január elsejével lép hatályba (*Delaware Code, 12. Cím, V. Rész, 50. Fejezet, 5001-5007.§: Fiduciary Acces to Digital Asset*⁴⁶). Ezidáig e törvény szabályozza legátfogóbban tagállami szinten a kérdéskört, ami nem véletlen, mivel ez az első jogszabály, mely a frissen hatályba lépett *Uniform Fiduciary Acces to Digital Asset Act*⁴⁷ című szövetségi törvény rendelkezésein (egészen pontosan annak egy korábbi tervezetén) alapul.

A törvény egy igen kimerítő jellegű, értelmező rendelkezéseket tartalmazó szakasszal kezdődik. Ebben a jogalkotó meghatározza a Felhasználó,⁴⁸ az Adatkezelő,⁴⁹ a Digitális Felhasználói Fiók,⁵⁰ a Digitális Adat,⁵¹ a Digitális Eszköz,⁵² a Végfelhasználói Szerződés,⁵³ a Rendelkező Okirat,⁵⁴ illetve az Érvényes Írásbeli Kérvény⁵⁵ fogalmát, de olyan profán fogalmakat is definiál, mint „Személy” illetve „Jóhiszeműség”, vagy éppen azt, hogy milyen eszközök számítanak elektronikusnak. Valamint kijelöli a törvény alkalmazása során eljáró bíróságot (Delaware állam Központi Törvényszéke).

A felsorolt fogalmak közül a következők törvényi meghatározása érdemes részletesebb bemutatásra.

A Digitális Adat fogalmát minden eddiginél széleskörűbben határozza meg a delaware-i törvény, és a már eddig is előforduló adatfajták (pl. szöveg, dokumentum, kép, hang) mellett említést tesz olyan különleges információkról is, mint számítástechnikai forráskódok, szoftverek, vagy éppen egészségbiztosításhoz kapcsolódó adatok. Látszólag tehát a jogalkotó nagy hangsúlyt fektetett arra, hogy az online adatok minél szélesebb körére terjessze ki a törvény alkalmazhatóságát, míg a digitális adatokkal közös tulajdonságként annyit határozott meg, hogy ezek mindegyikét „valamely digitális eszközön hozták létre, keletkeztek, küldték, közzölték, megosztották, fogadták vagy tárolták elektronikusan”.

⁴⁶ <http://delcode.delaware.gov/title12/c050/index.shtml> (letöltés ideje: 2014.09.27.)

⁴⁷ lásd: III.3.c.

⁴⁸ *Account Holder*

⁴⁹ *Custodian*

⁵⁰ *Digital Account*

⁵¹ *Digital Asset*

⁵² *Digital Device*

⁵³ *End User Licence Agreement*

⁵⁴ *Governing Instrument*

⁵⁵ *Valid Written Request*

A Digitális Felhasználói Fiók jelent – a törvény megfogalmazása szerint – egy olyan elektronikus rendszert, melynek célja információ létrehozása, keletkeztetése, küldése, megosztása, közlése, fogadása, tárolása, megjelenítése, feldolgozása, és mely rendszer hozzáférést biztosít olyan adatokhoz, melyek már léteznek vagy létezhetnének a technika jelenlegi fejlettsége mellett. E rendszerek közös jellemzője, hogy „tárolva bármilyen digitális eszközön vannak, tekintet nélkül arra, hogy a tárolásra használt digitális eszköz kinek van a tulajdonában”. A Digitális Felhasználói Fiókok tekintetében egy példálózó felsorolást illeszt be a jogalkotó, mely mögött szintén látszik a törekvés, az online adatok minél szélesebb körű lefedése a jogszabály által (így kerül például külön említésre az adóbevallással kapcsolatos internetes szolgáltatásokhoz kapcsolódó fiók).

Végfelhasználói Szerződés fogalmának halmazába gyakorlatilag beleért a jogalkotó minden olyan megállapodást, mely a felhasználói fiók birtokosa⁵⁶ és az adatkezelő⁵⁷ között jön létre a kölcsönösen elismert jogairól és kötelezettségeikről. Így Végfelhasználói Szerződésnek minősül a megállapodás a felhasználási feltételekről⁵⁸ és a szolgáltatási feltételekről,⁵⁹ az adatvédelmi szabályzat,⁶⁰ az általános szerződési feltételek⁶¹ és a felhatalmazási megállapodás.⁶²

Érvényes Írásbeli Kérvény⁶³ alatt értjük azt a kérvényt, melyet egy más személy digitális adatai és felhasználói fiókjai felett jogosultsággal rendelkező személy⁶⁴ nyújt be az adatszolgáltatónál, és mely megfelel a törvény 5005 § szakaszában foglalt követelményeknek. E követelmények pedig a következők:

- a) Amennyiben a hagyaték személyes képviselője⁶⁵ által került benyújtásra, csatolni kell hozzá egy hitelesített másolatot a végrendeletről vagy annak nyilvántartásba vételéről,⁶⁶ mely jogosultságot biztosít a személyes képviselő számára az elhunyt felhasználó hagyatékának kezeléséhez.
- b) Amennyiben gondnok⁶⁷ által kerül benyújtásra, csatolni kell hozzá a bírósági határozatot, mely jogosultságot biztosít a gondnok számára a cselekvőképtelen vagyonának kezeléséhez.
- c) Amennyiben ügyvéd nyújtja be, csatolni kell hozzá egy hitelesített másolatot az ügyvédi megbízásról,⁶⁸ mely feljogosítja az ügyvédet, hogy a megbízó ügyeit intézze és mely tartalmazza a megbízó hozzájárulását a digitális adataihoz és felhasználói fiókjaihoz való hozzáféréshez.

⁵⁶ *account holder*

⁵⁷ *custodian*

⁵⁸ *terms of use*

⁵⁹ *terms of service*

⁶⁰ *privacy policy*

⁶¹ *terms and conditions*

⁶² *licence agreement*

⁶³ *Valid Written Request*

⁶⁴ *fiduciary*

⁶⁵ *personal representative of the estate*

⁶⁶ *letters of administration*

⁶⁷ *guardian*

⁶⁸ *a certified copy of the power of attorney*

- d) Amennyiben a bizalmi vagyonkezelő⁶⁹ nyújtja be, csatolni kell hozzá a bizalmi vagyonkezelési szerződést.
- e) Amennyiben fent nem említett jogosult⁷⁰ által kerül benyújtásra a kérvény, csatolni kell hozzá annak a szabályozó okiratnak⁷¹ a hitelesített másolatát, amely feljogosítja az örökös, hogy hozzáférése legyen az elhunyt digitális adataihoz vagy felhasználói fiókjaihoz.

Végezetül szólni kell az ún. Szabályozó Okirat fogalmáról. A törvény megfogalmazása szerint Szabályozó Okirat alatt értjük a végrendeletet, a bizalmi vagyonkezelési szerződést, ügyvéd tartós megbízását, a felhasználó vagyontárgyainak gondnokát kijelölő végzést, vagy bármilyen más rendelkező,⁷² vagy kijelölő⁷³ iratot.

E fogalmak mentén indul tehát el a törvényi szabályozás, és rendelkezik arról az eljárásról, mely során a jogosultsággal rendelkező – tehát aki a fent említett Szabályozó Okiratok egyikével igazolni tudja jogosultságát, és Érvényes Írásbeli Kérvényt nyújt be – személy hozzáférhet az adatkezelőn keresztül az elhunyt személyes adataihoz. E hozzáférés pontosan azt jelenti, hogy jogosultsággal rendelkező személy ugyanazon hozzáféréssel rendelkezik a felhasználó digitális adataihoz és felhasználói fiókjaihoz, mint a felhasználó és (i) úgy kell tekinteni, mint aki rendelkezik a felhasználó törvényes hozzájárulásával; és (ii) jogosultsággal rendelkező felhasználónak minősül minden alkalmazható tagállami és szövetségi törvény és szabályozás, valamint bármely végfelhasználói szerződés szerint.

Amennyiben az örökös benyújtja a fent ismertetett követelményeknek megfelelő érvényes írásos kérvényt, melyben a digitális adathoz vagy felhasználói fiókhoz való hozzáférést, annak átküldését, másolását vagy megsemmisítését kéri, az adatkezelő köteles biztosítani ezeket számára. Az adatkezelőnek az írásos kérvényben foglaltaknak eleget kell tennie a kérvény benyújtását követő 30 napon belül. Amennyiben ennek nem tesz eleget, az örökös a bírósághoz fordulhat egy közvetlenül kötelező határozatért.

Bizonyos esetekben a törvény kimentési lehetőséget biztosít az adatkezelőnek ezen kötelezettségei alól. Így nem köteles a fent meghatározott eljárás keretében hozzáférést biztosítani, amennyiben azonos körülmények között egyébként nem lenne köteles a kért feladatot végrehajtani a felhasználó (tehát az elhunyt személy) számára; amennyiben az adott feladat – melyet vagy a jogosult személy kér, vagy a felhasználó kérne azonos körülmények között – végrehajtása összeegyeztethetetlen lenne az alkalmazandó tagállami vagy szövetségi törvényekkel vagy szabályozásokkal vagy bármilyen végfelhasználói szerződéssel; vagy az adatkezelőnek tudomása van arról, hogy az örökösnek nincs meg a jogosultsága ahhoz, hogy a törvény rendelkezéseire hivatkozzon.

Minden más esetben jogellenesen jár el az adatkezelő és visszautasítja az érvényes írásos kérvényben foglaltak végrehajtását. Ekkor egyrészt egy bírósági határozat kikényszerítheti az írásbeli kérvényben foglaltak végrehajtását, illetve az adatkezelő felelős az okozott károkért, beleértve a nem túlzó mértékű ügyvédi díjat és költségeket, melyek felmerülnek bármely olyan eljárás alatt, amelyek az örökös jogosultságának vagy a kérvény érvényességének bizonyítása végett szükségesek, vagy az írásbeli kérvény elfogadásának kikényszerítésére irányulnak.

⁶⁹ *trustee*

⁷⁰ *fiduciary*

⁷¹ *Governing Instrument*

⁷² *dispositive*

⁷³ *appointive*

Összességében megállapítható, hogy óriásit lépett az amerikai jogalkotás a delaware-i törvénnyel, és olyan mélységben foglalkozott az online adatok posztumusz jogi sorsának kérdésével, mint azelőtt soha, semmilyen kodifikáció. Fő érdeme e törvénynek, hogy kimerítő jelleggel határozza meg az általa alkalmazott fogalmakat, melyekre egy egyszerű, ámde a rendeltetésszerű joggyakorlást hatásosan biztosító eljárásrendre „fűz fel”. Természetesen e tagállami szintű törvény nem jöhetett volna létre a következőkben tárgyalt *Uniform Fiduciary Acces to Digital Asset Act* nélkül.

3. Szövetségi törvények

a. Computer Fraud and Abuse Act (CFAA)⁷⁴

A *Computer Fraud and Abuse Act* ⁷⁵ 1986-ban került elfogadásra, mint a már 2 éve létező *Comprehensive Crime Control Act*⁷⁶ kiegészítése. E szövetségi törvény elsődlegesen büntetőjogi jellegű jogszabály, és eredetileg a számítógépes bűnözés ellen született, az elfogadásakor egyre nagyobb problémát jelentő hackerek és különböző vírusok létrehozói és terjesztői ellen. Az állami számítógépes rendszerek és államtitkok védelme érdekében kívánt fellépni, így nagy része témánk szempontjából nem releváns. Azonban mindenképp meg kell említenünk, ugyanis 1994 óta immár polgári jogi kereset is indítható az e törvényben foglalt megsértése ellen, és a szolgáltatók gyakorta e törvény rendelkezései mögé bújva tagadják meg az elhunyt személyek hozzátartozói számára azok online adatainak kiadását.

A CFAA szerint jogsértést követ el, és ezért büntetőjogi felelősséggel tartozik az, aki szándékosan hozzáfér olyan számítógéphez, amelyhez nincs jogosultsága és ezáltal információhoz jut egy *védtett számítógépről*, amennyiben magatartása államközi (tehát az USA tagállamai közötti) vagy külső államokkal folytatott kommunikációt érint. 1986-ban a védtett számítógép fogalma alá kizárólag az állami szervek (és alkalmazottaik) által használt és birtokolt, különleges védelem alatt álló eszközöket kellett érteni, ám 1994 óta a fogalom törvényi meghatározása megváltozott. Azóta minden olyan számítógép védtettnek minősül, melyet államközi vagy külső államokkal való kommunikációra használnak, és polgári jogi kereset is indítható az ellen, aki e gépekkel szemben tanúsítja a fenti magatartást.

A törvény 7 féle elkövetői magatartást nevesít, ezek közül egy van, melyre témánkat tekintve a szolgáltatók hivatkozhatnak, és megtagadhatják az elhunyt bármely adatának kiadását, ez pedig a titoktartás megsértése. Ugyanis a törvény nem csak a „külső behatolókkal” szemben helyez szankciókat kilátásba, hanem az adatok kezelői számára, akik jogosultak hozzáférni bizonyos adatokhoz, ám e jogosultságukat túllépik.

A felperesnek keresetében arra kell hivatkoznia, hogy kár érte és e kár a törvény által nevesített személy (külső személy vagy hozzáférésre jogosult) által, a törvényben foglalt magatartás eredményeképp következett be. Keresetében kérheti a kár megtérítését, a jogsértés megszüntetését és méltányos jóvátételt.⁷⁷

⁷⁴ <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1030> (letöltés ideje: 2014.05.01.)

⁷⁵ Computeres Csalásokról és Visszaélésekről szóló törvény

⁷⁶ Egységes Bűnüldözési Törvény

⁷⁷ *equitable relief*

A szövetségi törvény fent kiemelt rendelkezései pedig remek lehetőséget szolgáltatnak a szolgáltatók számára, hogy a jogszabályra hivatkozva megtagadják az elhunyt online adatainak kiadását személyes képviselői számára.⁷⁸ Gyakorlatilag azokban az államokban, ahol nincs erre vonatkozó tagállami törvény (tehát az ötvenből negyvenkettőben), e szövetségi törvény a végét is jelenti minden, az online adatok posztumusz megismerésére irányuló igénynek.

b. Electronic Communications Privacy Act (ECPA)⁷⁹

Szintén az elhunyt online adataihoz való hozzáférés korlátját jelentheti a hagyaték személyes képviselője számára az *Electronic Communications Privacy Act* szövetségi törvény,⁸⁰ annak is az ún. *The Stored Communications⁸¹ Act* című része, mely kifejezetten kimondja: tilos a szolgáltató számára az általa biztosított elektronikus kommunikációval kapcsolatos bármely adat közzététele. E tilalom alól azonban meghatározott esetekben kivételt enged a törvény.

Az általa tárolt, elektronikus kommunikációval kapcsolatos adatokat kiadhatja a szolgáltató: az ilyen kommunikáció címzettje számára (ha például nem került elküldésre az adott e-mail); amennyiben az elhunyt törvényes hozzájárulását adta a hozzáférést kérő személy számára; az olyan személy számára, aki az adott kommunikáció lefolytatásához biztosította az eszközöket, vagy e személy alkalmazottja vagy képviselője (tehát jellemzően a munkáltató elhunyt munkavállalója vonatkozásában); amennyiben az előző esetben említett személy által nyújtott szolgáltatás fenntartása, jogai és dolgai védelme szempontjából feltétlenül szükséges; amennyiben az adatkérő a *National Center for Missing and Exploited Children*;⁸² a nemzeti bűnüldözési szervek számára (amennyiben valószínűsíthető, hogy az adat információt tartalmaz egy bűncselekményre vonatkozóan); illetve egy kormányzati szerv számára, amennyiben a szolgáltató jóhiszeműen feltételezi, hogy az adat késedelem nélküli kiadása súlyos, élet vagy testi épség sérelmével járó vészhelyzetet előz meg. Valamint a törvényben meghatározott egyéb esetekben, ezek jellemzően a bűnüldöző szervek, illetve egyéb állami szervek vonatkozásában nevesítik kifejezetten az adatokhoz való hozzáférési jogot.

A fenti esetekben a szolgáltató köteles az elhunyt online adatainak kiadására. Ezen kívül tartalmaz a törvény egy olyan rendelkezést, mely az önkéntes adatkiadást szabályozza. Ezt azonban csak az olyan „szolgáltatók” tehetik, melyek nem a nyilvánosság számára nyújtanak elektronikus kommunikációs szolgáltatást. Erre jó gyakorlati példa lehet egy munkáltató, mely mérlegelheti, hogy kiadja-e a hozzátartozók számára elhunyt alkalmazottja céges levelezését, illetve az olyan, alapvetően magánjellegű leveleket, melyeket az a céges e-mail fiókjából küldött.

⁷⁸ LAMM, James D.; és mások: *The Digital Death Conundrum: How Federal and State Laws Prevent Fiduciaries from Managing Digital Property*. UNIVERSITY OF MIAMI LAW REVIEW, 2014.04.14., 402. oldal

⁷⁹ <http://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/part-1/chapter-121> (letöltés ideje: 2014.05.01.)

⁸⁰ Az elektronikus kommunikációhoz kapcsolódó titoktartásról szóló törvény

⁸¹ tárolt kommunikáció

⁸² Eltűnt és Kizsákmányolt Gyermekek Nemzeti Központja

A törvény külön rendelkezik az ún. *non-content customer record*⁸³ fogalma alá eső adatokról. Ezeket ugyanazon személyeknek és ugyanazon esetekben köteles kiadni a szolgáltató, két nyilvánvaló kivétellel (ezeknek ugyebár nincs címzettje, és a munkáltatónak sem fűződhet érdeke csupán egy e-mail címzettjének és küldési idejének megismeréséhez, ha hozzáférhet a teljes tartalomhoz).

Mint láthatjuk, e szövetségi törvény több, komoly mögöttes tartalommal rendelkező szabályt is tartalmaz, melyek érdekes kérdéseket vethetnek fel a jogalkalmazás és jogértelmezés során. A gyakorlat is e törvény vonatkozásában termelte ki a múltban a legtöbb ügyet, az összes nagy szolgáltatóval (*Facebook, MySpace, Yahoo, Google*) kapcsolatban találhatunk az *ECPA* alkalmazásával összefüggő jogeseteket.

c. A lehetséges végső megoldás: Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act (UFADAA)⁸⁴

Ugyan e dolgozat témáját az Amerikai Egyesült Államok jogrendszerének hatályos törvényi rendelkezései képezik az online adatok posztumusz jogi sorsáról, de mindenképp említést érdemel a tény, mely szerint nemrég nyerte el végső formáját egy olyan szövetségi szintű törvény, mely a remények szerint az eddigiekben feltett minden kérdésre választ fog adni. A *Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act*⁸⁵ (a továbbiakban: UFADAA) szövegének tervezetét a dolgozat elkészítésében komoly segítséget nyújtó, a témában számtalan kutatást végző Jim Lamm, minneapolis-i ügyvéd nyújtotta be egy kollégájával közösen, és 2014. júliusában került elfogadásra a *Uniform Law Commission*⁸⁶ által, és immár készen áll arra, hogy a tagállamok egyenként beépítsék jogrendszereikbe. A nagy szolgáltatók (*Facebook, Google, stb.*) lobbi-tevékenysége is támogatta e szövetségi törvény elfogadását, hiszen számukra is sokkal egyszerűbb helyzetet eredményez, ha minden tagállamban egységes szabályokat kell betartaniuk. Minden állam előtt nyitva a lehetőség, hogy elfogadja e törvényt, és jogrendszere részévé tegye. Mint fent említésre került, Delaware állam már így tett, igaz, ott a szövetségi törvény egy korábbi változatából indult ki a kodifikáció. Ezidáig 26 további tagállam jelezte, hogy megfontolja a törvény tagállami szintű elfogadását,⁸⁷ így minden jel arra mutat, hogy ez a jogszabály lesz az érdemi törvényi szabályozás indikátora az egész Amerikai Egyesült Államokban.

Ezen okok miatt igényel a törvény nagyon részletes, szakasról-szakaszra haladó bemutatást. Az eddig ismertett tagállami törvényekkel kapcsolatban inkább azok pusztá léte, illetve a tény, hogy jogalkotó először ezekben foglalkozott a témával, miatt bizonyultak jelentősnek. Velük szemben az UFADAA immár a jövőbe mutat, és hosszú időre igyekszik kijelölni a kodifikáció irányát.

⁸³ nem tartalom-jellegű fogyasztói adatok, gyakorlatilag megegyezik a III.2.d. pontban tárgyalt *subscriber record* fogalmával

⁸⁴

http://www.uniformlaws.org/shared/docs/Fiduciary%20Access%20to%20Digital%20Assets/2014jul31_UFADAA%20as%20approved%20July%202014%20before%20styling%20and%20without%20comments.pdf (letöltés ideje: 2014.09.29.)

⁸⁵ nagyjából: Egységes Törvény az Örökösök Hozzáféréséről a Digitális Vagyonhoz

⁸⁶ egységes, szövetségi szintű törvényhozó szerv az Egyesült Államokban

⁸⁷ Jim Lamm elmondása alapján

E törvény is értelmező rendelkezésekkel kezdődik, és igyekszik a témakörrel kapcsolatosan felmerülő összes fogalmat definiálni a második szakaszban. Ezek nagy része nem különbözik – akár értelmében, akár pontos szövegezésében – az eddig tárgyalt tagállami törvények megfogalmazásaitól, csupán a szakasz részletessége miatt mondhatjuk, hogy a szövetségi szintű törvény meghaladta a tagállamiakat (25 fogalom definícióját találjuk itt). Azonban egy különbséget mindenképpen érdemes kiemelni.

Érdekes, hogy a felhasználó⁸⁸ fogalma meghatározásának kérdését más oldalról közelítette meg a jogalkotó, mint az eddigiekben. Itt a felhasználói minőséget egyedül az a tény határozza meg, hogy az adott személy és az adatkezelő⁸⁹ között jött-e létre érvényes szolgáltatási szerződés.⁹⁰

Ezt követően a törvény az esetlegesen eljáró jogosultak egyes csoportjaira lebontva határozza meg azok eljárását és jogait az elhunyt (vagy cselekvőképtelen) személy online adataihoz való hozzáféréssel kapcsolatosan.

Elsőként a személyes képviselő, leggyakrabban a hagyaték gondnoka vagy a végrendelet végrehajtója által alkalmazandó eljárás kerül meghatározásra. E szerint – amennyiben a bíróság döntése, vagy az elhunyt végrendelete nem rendelkezik másként – a személyes képviselőnek joga van az elhunyt elektronikus kommunikációjának tartalmához hozzáférni (legyen akár feladó, akár címzett), amennyiben ezen adatok kiadását az *Electronic Communications Privacy Act* című szövetségi törvény lehetővé teszi.⁹¹ Ezen kívül hozzáférhet az elhunyt elektronikus kommunikációjának jegyzékéhez.⁹² E fogalom egyenlő a fent tárgyalt ECPA *non-content customer record* fogalmával. Tehát csupán az elektronikus kommunikáció (például egy elküldött e-mail) idejét és címzettjét, illetve feladóját tartalmazza. Valamint hozzáférése kell, hogy legyen a személyes képviselőnek az e fogalmak körébe nem vonható, egyéb digitális adathoz, melyhez az elhunytak joga vagy érdeke fűződött.

A fent ismertetett jogok gyakorlásának három korlátját állítja fel a törvény. Az első kettő kitétel egyértelmű, komolyabb magyarázatra nem szorul, már tagállami szinten is találkoztunk ilyen rendelkezésekkel: amennyiben bírósági döntés, vagy az elhunyt végrendelete másképp nem rendelkezik. A harmadik eset viszont újdonság a jogalkotói megoldások között, és ez a törvény 7(b) szakaszának hivatkozása. Ezen (al)szakasz kimondja, hogy amennyiben az adatkezelő és a felhasználó között létrejött szolgáltatási szerződés korlátozza a jogosult személynek az elhunyt adataihoz való hozzáférését, akkor e rendelkezés érvénytelen. Hogy mégse tegye teljesen érvénytelenné a törvény a felhasználó és az adatkezelő között létrejött megállapodás vonatkozó rendelkezéseit, a következő „engedményt” teszi a jogalkotó: amennyiben a *Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act* (vagy az azt elfogadó tagállami törvény) hatályba lépése után a szolgáltatási szerződés újbóli elfogadásra, vagy megerősítésre kerül a felhasználó által, abban az esetben korlátját jelentheti az elhunyt online adataihoz való későbbi hozzáférésnek.

⁸⁸ *account holder*

⁸⁹ *custodian*

⁹⁰ *terms of service*

⁹¹ lásd fent, III.3.b

⁹² *catalogue of communication*

A cselekvőképtelen személy gondnoka számára pontosan ugyanezen jogokat biztosítja a törvény, és ugyanezen korlátait állítja gyakorlásuknak. Annyi különbséggel, hogy mielőtt a bíróság határozatában megnyitná e lehetőségeket a gondnok előtt, személyesen meg kell hallgatnia.

A felhasználó által adott megbízással rendelkező ügyvéd⁹³ szintén a személyes képviselővel megegyező módon férhet hozzá az elhunyt elektronikus kommunikációjának tartalmához, amennyiben erről kifejezetten rendelkezik a megbízó.⁹⁴ Valamint szintén a 7(b) szakasz jelenti e jogok gyakorlóira számára a korlátot. A tartalmon kívüli egyéb információk (pl. kommunikáció jegyzéke) esetén a kifejezett rendelkezés helyett elegendő, ha a megbízás vagy bírósági határozat nem tiltja az ügyvéd számára a hozzáférést.

A bizalmi vagyonkezelő⁹⁵ és a kezelt vagyon rendelője⁹⁶ viszonyában is rendelkezik a törvény az online adatokhoz való hozzáféréshez szükséges eljárásról. Ennek alapján – ha a vagyonkezelői szerződés vagy bírósági határozat nem rendelkezik máshogy – a vagyonkezelőt, vagy jogutódját⁹⁷ a fent tárgyalt jogok szintén megilletik. A differenciálás alapját itt az jelenti, hogy az adott adat milyen kapcsolatban áll a kezelt vagyonnal. A kezelt vagyonba tartozó (vagy pontosabban az ahhoz kapcsolódó) online adat esetében ugyanazon jogok alapján jár el a vagyonkezelő, mint a vagyonrendelő. Itt gyakorlati példaként említhetők azon bankszámlához tartozó jelszavak és egyéb titkosításhoz szükséges adatok, melyeken a kezelt pénzösszeg található. A kezelt vagyonhoz nem tartozó egyéb elektronikus kommunikációhoz (legyen az tartalom vagy csupán jegyzék) való hozzáféréshez az előző esetekkel kapcsolatosan ismertetett jogok illetik meg.

A már többször hivatkozott hetedik szakaszban a törvény az eljárni jogosult személyek jogait sorolja fel, immár nem az általuk alkalmazható egyes eljárások perspektívájából, sokkal inkább a különböző jogszabályok és jognyilatkozatok hatályának oldaláról megközelítve a kérdéskört.

Ez alapján az eljárni jogosult személy – legyen az előző szakaszokban felsoroltak bármelyike – a felhasználó és az adatkezelő között létrejött szolgáltatási szerződés alanyának minősül, őt azok a jogok illetik meg, mint melyek illelnék a felhasználót. Így – az alkalmazandó adatvédelmi törvények⁹⁸ rendelkezéseinek figyelembe vételével – kérheti az adatkezelőtől, hogy a felhasználó elektronikus kommunikációjának tartalmát tegye megismerhetővé számára. Ebben az esetben – csak úgy, mint a *Virginia Code* vonatkozó rendelkezései esetében⁹⁹ – azt kell vélelmezni, hogy az eljáró személy a felhasználó „törvényes beleegyezésével”¹⁰⁰ jár el. Illetve az alkalmazandó, számítástechnikai úton elkövetett bűncselekmények (csalások) és jogosulatlan hozzáférések elleni törvények¹⁰¹

⁹³ *a power of attorney*

⁹⁴ *principal*

⁹⁵ *trustee*

⁹⁶ *settlor*

⁹⁷ *successor of the trustee*

⁹⁸ *under applicable electronic privacy laws*

⁹⁹ lásd: III.2.g.

¹⁰⁰ *lawful consent*

¹⁰¹ *applicable computer fraud and unauthorized access laws*

rendelkezéseinek alkalmazásakor is jogosultsággal rendelkező felhasználónak minősül az eljáró személy.

A már ismertetett 7(b) szakaszhoz hasonlóan, az azt követő (c) szakasz is a jogosult személynek kedvez, mikor kimondja: amennyiben a szolgáltatási szerződés tartalmazott kikötést a kizárólagosan alkalmazandó törvényről (*choice-of-law*),¹⁰² és ez a törvény bármilyen mértékben korlátozza az eljáró személy jogait a felhasználóiéhoz képest, akkor a szolgáltatási szerződés vonatkozó része érvénytelen, nem kikényszeríthető. Így tehát például amennyiben a *terms of service* kiköti Nevada állam törvényeinek kötelező alkalmazandóságát, amelyek ugyebár csupán az elektronikus kommunikáció (illetve a törvény megfogalmazása szerint a „felhasználói fiókok”) tartalmának megszüntetésére jogosította az eljáró személyt, de bármilyen más körülmény az UFADAA alapján elfogadott delaware-i tagállami törvény alkalmazását lehetővé tenné – amely nyilvánvalóan sokkal szélesebbre húzza az eljáró személy jogait –, akkor a szerződés ilyen kikötése érvénytelen és a *Delaware Code* rendelkezései az irányadók.

A továbbiakban újabb biztosítékként a törvény leszögezi, hogy az adatkezelő hiába foglalja a szolgáltatási szerződésbe az információkhoz való hozzáférés korlátozását harmadik személyek tekintetében, illetve hiába köti bejelentéshez a felhasználó személyében bekövetkező változást, ezen kikötések mind érvénytelenek, ha egyébként fennállnak e törvény alkalmazásának feltételei.

Nagyon érdekes e szakasz utolsó rendelkezése, mely kilép a „digitális világból” és a fizikai valósággal kapcsolatosan tesz egy fontos kikötést. Amennyiben az elhunyt hagyatékának (tehát kézzel fogható vagyontárgyainak) jogosultja olyan eszközt birtokol jogszerűen, mely alkalmas elektronikus kommunikáció küldésére, fogadására vagy tárolására, akkor az ezen tárolt adatokhoz hozzáférése biztosított és az alkalmazandó, számítástechnikai úton elkövetett bűncselekmények (csalások) és jogosulatlan hozzáférések elleni törvények rendelkezései tekintetében is mint jogosultsággal rendelkező felhasználónak minősül.

A nyolcadik szakaszban határozza meg a jogalkotó, hogy a 3-6. szakaszban meghatározott, eljárni jogosult személyek (tehát a személyes képviselő, gondnok, ügyvéd, bizalmi vagyonkezelő), amennyiben e törvényben foglalt jogaikat érvényesíteni kívánják, milyen igazolásokat kötelesek benyújtani kérvényükhöz csatolva az adatkezelő felé. Ezek nagy része technikai részletszabály, más részük már tárgyalásra került vagy egyértelmű (ügyvéd például megbízását, illetve annak másolatát köteles csatolni kérvényéhez), így külön tárgyalásuk nem szükséges.

Szintén e szakasz rendelkezik arról, hogy a szükséges igazolásokkal együtt benyújtott kérvény kézhezvételét követő 60 napon belül köteles az adatkezelő eleget tenni az abban foglaltaknak. Ellenkező esetben bírósági határozattal lehet kötelezni erre.

A törvény utolsó 5 szakaszában rövidebb rendelkezéseket találunk, például arról, hogy a jóhiszeműen eljáró adatkezelők (illetve azok munkavállalói) mentesülhetnek az e törvény

¹⁰² *successor of the trustee*

megszegéséből fakadó jogkövetkezményektől. Valamint e szakaszokban tisztázza a törvény, hogy a bevezető szakaszokban nevesített jogosultakra (személyes képviselő, ügyvéd, gondnok, bizalmi vagyongazdálkodó) alkalmazandó abban az esetben is, ha e törvény hatályba lépése előtt vagy után nyerték el e minőségüket (például a cselekvőképtelenségét elvesztő személy gondnokára akkor is, ha az őt kijelölő bírósági határozat a törvény hatályba lépése előtt született). A törvény utolsó jelentős rendelkezésében pedig a munkáltatók üzleti érdekeit védi a jogalkotó azzal, hogy kimondja: a törvény rendelkezéseinek nem képezik tárgyát azon online adatok, melyek a munkáltatóhoz tartoznak, azokhoz viszont hozzáféréssel rendelkezett a munkavállaló. Tehát például a munkahelyen kezelt adatokhoz, a cég levelezéséhez nem férhetnek hozzá az elhunyt alkalmazott örökösei e törvény rendelkezéseire hivatkozva.

IV. A magyarországi gyakorlat

1. A tartalomszolgáltatók magyarországi gyakorlata: Origo

Jogszabályi szintű magyar szabályozás híján, a témakör hazai aspektusának vizsgálatakor az egyik legnagyobb tartalomszolgáltató, az Origo Média és Kommunikációs Szolgáltató Zrt. (a továbbiakban: Origo) jogászát, Dr. Detrekői Zsuzsát kerestük meg és arról érdeklődtünk, hogy az online adatok posztumusz problematikája milyen gyakran merült, illetve merül fel a mindennapok során szolgáltatásaikkal kapcsolatosan.

Az Origo portfóliójába három olyan honlap, illetve szolgáltatás tartozik, melyek esetén relevánsak lehetnek kérdéseink: a *[freemail]*,¹⁰³ amely egy ingyenes webmail szolgáltatás, mintegy 3 és fél millió postafiókkal; a *post.r*,¹⁰⁴ mely egy blog, mikroblog és megosztófelület egyben; valamint a nemrég megszűnt *iWiW*, mely a legnagyobb magyar közösségi oldal volt, és felhasználóinak száma „fénykorában”, egészen pontosan 2008. december 24-én elérte a 4 milliót.¹⁰⁵ Ezen oldalakkal kapcsolatban tehát az eddig felmerült precedensek lehetnek érdekesen számunkra, illetve azon protokollok, melyet a weblapok Felhasználási Feltételei tartalmaznak, arra az esetre, ha egy felhasználó fiók tulajdonosa meghal. Így az Origo – mint az egyik legnagyobb magyar tartalomszolgáltató – portfólióján keresztül mutatjuk be, hogy a tartalomszolgáltatók oldaláról milyen megoldások születtek Magyarországon az online adatok halál utáni jogi sorsának tekintetében.

a. post.r

Vizsgálatunkat kezdjük a *post.r*-rel, mely oldallal kapcsolatban a gyakorlatban még nem merült fel az általunk vizsgált kérdéskör, ám természetesen a Felhasználási Feltételek¹⁰⁶ tartalmaznak vonatkozó rendelkezéseket. A dokumentum a felhasználó még életében fennálló felelősségét állapítja meg arra az esetre, ha egyedi azonosítóját vagy jelszavát vétkesen szolgáltatná ki egy harmadik személynek.¹⁰⁷ Ez a rendelkezés részben megismétlésre kerül a

¹⁰³ <http://freemail.hu/mail/login.fm#fm> (letöltés ideje: 2014.10.07.)

¹⁰⁴ <http://postr.hu/> (letöltés ideje: 2014.10.07.)

¹⁰⁵ <http://www.mediainfo.hu/hirek/article.php?id=13076> (letöltés ideje: 2014.10.07.)

¹⁰⁶ <http://www.origo.hu/privacy/20140207-postr-felhasznalasi-feltetelek.html> (letöltés ideje: 2014.10.07.)

¹⁰⁷ „A blogszolgáltatás Felhasználóit az egyedi azonosító (e-mail cím) és jelszó titkos és biztonságos kezelésével kapcsolatosan kizárólagos és teljes körű felelősség terheli. A Felhasználó ezen adatait nem adhatja ki harmadik

9.5 pontban: „Felhasználó köteles minden tőle elvárhatót megtenni személyes adatainak, különösen a Szolgáltató által nyújtott szolgáltatások igénybevételéhez szükséges jelszó védelmének az érdekében. [...]” A post.r. Adatkezelési Szabályzata¹⁰⁸ csupán a felhasználói profil tulajdonosa számára nevesíti a profil törlésének lehetőségét, egy központi email címre küldött, ilyen tárgyú levél útján. Így az online adatok posztumusz jogi sorsáról nem rendelkezik.

b. [freemail]

Az online adatok posztumusz problematikája a gyakorlatban a [freemail]-l és az iWiW-vel kapcsolatban merül, illetve merült fel leggyakrabban. Felhasználási Feltételei között a [freemail] szolgáltatásával kapcsolatban az Origo rögzíti: jelszót kiadni semmilyen esetben nem áll módjában.¹⁰⁹ Illetve a post.r-hez hasonlóan itt is kiköti, hogy a felhasználó sem adhatja ki azonosítóját és jelszavát harmadik személynek, nem is használhatja mások ilyen adatait és meg sem kísérelheti más hozzáféréseinek használatát.

A [freemail] esetén nincsen előre rögzített eljárás a fiók örökösök általi törlésére, ami – ha jobban belegondolunk – nem véletlen. Egy e-mail cím esetén nagyon nehéz, a legtöbb esetben lehetetlen beazonosítani, hogy a szolgáltatóhoz benyújtott megkeresésben megjelölt személy valóban az a személy-e, aki a fiókot létrehozta. Az e-mail címek nagy része nem tartalmaz teljes nevet (hiszen mindenkinek egyedi címmel kell rendelkeznie, nem lehet több száz embernek *nagyistvan@freemail.hu* a címe), és a regisztráció során sem kell megadni olyan adatokat, melyek alapján teljes bizonyossággal azonosítható lenne az adott személy. Amennyiben pedig valaki teljes körültekintéssel tölt ki minden mezőt a regisztrációkor, még akkor sem várható el, hogy ezen adatokat bármely módosulása esetén azonnal átírja.

A gyakorlat tehát ennek megfelelően is azt mutatja, hogy [freemail] fiókok törlésre nagyon ritkán kerülnek ilyen módon, inkább az inaktívvá válás lesz a sorsuk (lásd következő bekezdés). Méltányosságból olyan különös esetekben, mikor a megadott adatok teljes mértékben beazonosíthatóvá tették az elhunyt személyt, került már sor e-mail cím törlésre, de ezek nagyon különleges esetek voltak. Az Origo munkatársainak elmondása szerint egyébként sem az adott fiók törlése az elsődleges cél általában az örökösök részéről, hanem annak tartalmának megismerése, ám itt a szolgáltató természetesen az ügyfele, vagyis az elhunyt felhasználó érdekeit tartja szem előtt, és – ahogy e dolgozat bevezetőjében is kifejtésre került – nem nyitja ki Pandora szelencéjét azáltal, hogy az elhunyt minden (esetleges) titkához hozzáférést enged hozzátartozóinak.

Egyébiránt a 90 napig nem látogatott postafiókok inaktívvá válnak, tartalmuk visszavonhatatlanul törlődik, azonban amennyiben a későbbiekben érvényes azonosító és jelszó kombinációjával ismételten belépnek a fiókba, úgy az ismét használható. A tartalma

félnek, és nem használhatja más azonosítóját, jelszavát, illetve nem kísérelheti meg más hozzáféréseinek használatát. Az Origo Média és Kommunikációs Szolgáltató Zrt. nem vonható felelősségre a Természetes, Szervezeti és Üzleti Felhasználónak a Blogrendszerhez tartozó azonosító (e-mail cím) és jelszó párosának illetéktelen felhasználásából eredő bármiféle kárért.” (Post.r.hu Felhasználási Feltételek, 5.3 pont)

¹⁰⁸ <http://www.origo.hu/privacy/20120102-postradatkezelesszabalyzat.html> (letöltés ideje: 2014.10.07.)

¹⁰⁹ <http://freemail.hu/mail/felhasznalasi.fm> 2. pont második bekezdés (letöltés ideje: 2014.10.07.)

azonban már elveszett, így egy felhasználó halála után, amennyiben örökösei 90 napon túl jutnak hozzá a belépéshez szükséges adataihoz, és még be is lépnek a fiókba (holott ezt a Felhasználási Feltételek kifejezetten tiltják), akkor sem juthatnak hozzá az elhunyt levelezésének tartalmához.

c.iWiW

A legnagyobb és legnépszerűbb magyar közösségi oldalról, az iWiW-ről csak múlt időben lehet szólni, mivel a honlap 2014. június 30-án megszűnt. Felhasználási Feltételei és Adatkezelési Szabályzata már nem érhető el az interneten, azonban az Origo rendelkezésünkre bocsátotta, és érdemesnek is találjuk bemutatni azon rendelkezéseit, melyek témánk szempontjából relevánsak.

Az oldalon létrehozott felhasználói fiók megszüntetésére a tulajdonos halála után egy meghatározott eljárás szerint volt lehetősége hozzátartozóinak. Eszerint, amennyiben az elhunyt személy fiókját töröltetni szeretnék volna, három dokumentumot kellett elküldeniük a szolgáltató számára: az elhunyt haláláról szóló halotti anyakönyvi kivonat másolatát, egy ún. „felhasználó törlési jegyzőkönyv” nevű dokumentumot, illetve az eljáró személyi igazolványának másolatát, mellyel igazolta jogosultságát az eljárásra. A „felhasználó törlési jegyzőkönyv” gyakorlatilag egy 2 tanú által hitelesített teljes bizonyító erejű magánokirat volt, melyben az eljáró személy a saját személyes adatainak feltüntetése, és a halotti anyakönyvi kivonat száma és kelte mellett elismerte a felhasználói fiók törléséhez szükséges eljárás megindításának tényét. A halotti anyakönyvi kivonat benyújtására személyesen is lehetőség volt, ebben az esetben a jegyzőkönyv felvétele is ekkor történt.

Érdekes kérdés, hogy amennyiben egy személy érvényes végrendeletében pontosan rendelkezne arról, hogy a fent említett oldalak valamelyikén található, meghatározott fiókjához szükséges adatokat (azonosító és jelszó) kinek köteles kiadni a szolgáltató, akkor e rendelkezést köteles lenne-e végrehajtani az Origo? Ugyan a gyakorlat ilyen esetet még nem produkált, de álláspontunk szerint ebben az esetben igen.

Összességében az Origo által követett gyakorlatot vizsgálva két dolgot érdemes kiemelnünk. Egyrészt: az online adatok halál utáni jogi sorsa igenis időről-időre felmerülő jogi probléma, amely kezelésére mindeddig a szolgáltató által kínált, a Felhasználási Feltételekben és Adatkezelési Szabályzatában foglalt megoldások elegendőnek bizonyultak. Másrészt pedig azt, hogy az Origo a nagy, amerikai szolgáltatók mintáját követve elsődlegesen az elhunyt személy még életében fennállt magántitokhoz való jogát szem előtt tartva, csak a fiókok törlésére biztosít lehetőséget, azok tartalmának megismerésére nem.

d. Jogeset

Érdekességgként még szóra érdemesnek tartunk egy konkrét esetet 2009-ből, mikor egy, a magyar sajtót hosszú hetekig foglalkoztató ügy (Rózsa-Flores Eduardo és társainak meggyilkolása Bolíviában) kapcsán merült fel az online adatok halál utáni jogi sorsa. Egészen pontosan az egyik áldozat hozzátartozói tartották sérelmesnek, hogy az elhunyról szinte minden médium az iWiW profiljáról mentett le és tett közzé fényképet.

Dr. Jóri András akkori adatvédelmi biztos levélben fordult az Origóhoz, melyben jelezte, hogy több panasz is érkezett hivatalához a média azon gyakorlatával kapcsolatosan, mely szerint az elhunyt személyek személyes adatait, nem ritkán közzétett fényképeit használják fel az egyes médiumok az érintettek beleegyezése nélkül. Az adatvédelmi biztos elismerte, hogy a világhálón való közzététellel a felhasználó vállalja a kockázatát annak, hogy az eredeti céltól eltérően is felhasználják mások, és éppen ezért nem lehet hivatkozni a célhoz kötött adatkezelés alapelveinek megsértésére ilyen esetekben. Mégis megoldási javaslatokat fogalmazott meg a szolgáltató számára, összesen hármat.

Az egyik szerint az Origónak valamilyen technikai megoldással lehetetlenné kellett volna tennie az oldalra feltöltött fényképek lementését. Ez a számítógép klaviatúrákon található „PrintScreen” gomb miatt lehetetlen, hiszen e gomb lenyomásával az egész képernyőn éppen megjelenített kép lementhető, melyből könnyedén „kivágható” az amúgy védett, és lementhetetlen kép.

A második javaslata az volt a biztosnak, hogy a szolgáltató tegye lehetővé a hozzátartozók számára, hogy kegyeleti jogaikat esetlegesen sértő fényképeket, információkat eltávolíttathassák az oldalról. Erre az oldal működésének teljes ideje alatt lehetőség volt az e fejezetben taglaltak szerint.

Harmadikként arra kérte az oldal üzemeltetőjét, hogy a jövőben, amennyiben olyan halálesetről számol be szélesebb körben a média, mely egyben egy korábbi felhasználó halálát is jelenti, akkor a szolgáltató tegye haladéktalanul elérhetetlenné az adott felhasználó adatlapját, nehogy a fent említett visszaélések történjenek a média részéről. Ez pedig azt a teljesen abszurd szituációt eredményezte volna, hogy az Origónak külön sajtófigyelő osztályt kellett volna fenntartania, és minden médiában megjelenő haláleset után az adott személy fiókja után kutatni és azonnal törölni. Természetesen ez nem így történt.

2. Az Ügyfélkapu

Amennyiben fogódzkodót keresünk a téma hazai gyakorlaton keresztül való értelmezéséhez, nem mehetünk el a hagyatéki eljárás, így a közjegyzői munka egyes aspektusai mellett. Nyilvánvalóan az online adatokhoz való hozzáféréshez szükséges azonosítók, jelszavak végrendeletbe foglalása még utópisztikus (már csak azért is, mert a végrendeletkezés még mindig nem általános gyakorlat), így ezzel kapcsolatosan igyekeztünk a legéletszerűbb példán keresztül érdeklődni az érintettektől. Ez pedig az interneten keresztül is igénybe vehető pénzügyi szolgáltatásokkal kapcsolatos online adatok kérdése, vagyis a netbankos jelszavak és felhasználónevek örökösök számára való kiadása. Ezzel kapcsolatos kérdéseinkkel a Magyar Közjegyzői Kamarához fordultunk, és azt a tájékoztatást kaptuk a Jogi Irodától, hogy ez a kérdéskör szinte sohasem merül fel a hagyatéki eljárás során.¹¹⁰

Azonban a közjegyzői munkával kapcsolatosan felmerült egy teljesen más aspektus is, amelyről jogszabályi szinten is találunk rendelkezést, így mindenképp érdemes az

¹¹⁰ Ennek az okának kiderítéséhez pedig a bankokhoz kellett fordulnunk, az eredmények a dolgozat IV.1.3. pontjában találhatók.

ismertetésre. Ez pedig az elhunyt ügyfélkapu¹¹¹ fiókjának esetleges tartalmának kiadása az örökösök számára. Ezt a kérdéskört a szabályozott elektronikus ügyintézési szolgáltatásokról és az állam által kötelezően nyújtandó szolgáltatásokról szóló 83/2012. (IV. 21.) Korm. rendelet¹¹² 135.§-a rendezi.

E szerint amennyiben a személyiadat- és lakcímnnyilvántartást kezelő szerv közli, hogy az ügyfélkapu tulajdonosa elhunyt, és az ügyfélkapu tárhelye nem üres, a szolgáltató¹¹³ a nyilvántartott elektronikus levélcímre értesítést juttat el, hogy az ügyfélkapu megszüntetési eljárását megindítja, és felkéri az örökösként érdekelteket, hogy intézkedjenek az ügyfélkapu tárhelyének kiürítésére. A hagyatéki eljárás során a közjegyző jogosult az ügyfélkapu tárhely tartalmához hozzáférni, még hozzá úgy, hogy a szolgáltató közli vele a felhasználó azonosítót és egy egyszer használatos aktiváló kódot, mellyel be tud lépni a fiókba, és így hozzáférhetővé válik számára az elhunyt titkosító kulcspárja. A közjegyző a hagyatéki eljárás lezárultakor az örökösök számára átadja az ügyfélkapu feletti rendelkezéshez szükséges azonosítókat, vagyis ezt a titkosító kulcspárt. Az átvételétől számítva a kiürítésre, megszüntetésre az örökösök számára rendelkezésre álló idő 22 munkanap, ez alatt van lehetőségük a tárhely tartalmának lementésére is. Ezt követően az ügyfélkapu megszűnik.

Amennyiben az örökösként érdekeltek az elhunyt nyilvántartott elektronikus levélcímére küldött értesítésre nem reagálnak 25 munkanapon belül, hirdetményi úton kerül ugyanezen értesítés közzétételre, és amennyiben e felhívás is eredménytelen, úgy a hirdetmény közzétételétől számított 45. munkanapon az ügyfélkapu és annak tartalma is törlésre kerül.

3. A Netbank fiók sorsa a gyakorlatban: Erste Bank

Az elektronikus azonosítással történő online banki ügyintézés (a továbbiakban: netbank) egy kiemelten fontos, szigorú törvényi keretek között szabályozott területhez, a pénzügyi szolgáltatásokhoz kapcsolódik. Így mindenképpen érdemesnek mutatkozott a dolgozat írásakor a netbanki azonosítók, jelszavak, egyéb titkosítások, és úgy általában az ilyen online fiókok halál utáni jogi sorsának utána nézni. Törvényi szintű szabályozással itt sem találkozhatunk, ennek legfőbb oka, hogy a netbank csak egy lehetséges csatorna az ügyfelek számára egyes pénzügyi műveletek végzésére, így egyrészt nem mindenki él velük, nem minden betétthez, folyószámlához kapcsolódnak, másrészt a pénzügyi intézeteknél elhelyezett pénzüsszegek sorsát körültekintően szabályozza számtalan jogszabály, és főszabályként a közjegyző előtt zajló hagyaték eljárás során kerül rendezésre, mely témánkon messze túl helyezkedik el.

A magyarországi gyakorlat bemutatásához az Erste Bank Hungary Zrt. (a továbbiakban: Erste Bank) vonatkozó szabályzatát hívjuk segítségül, mely vizsgálata során ismét ahhoz a

¹¹¹ Az Ügyfélkapu a magyar kormányzat elektronikus ügyfél-beléptető és azonosító rendszere. Biztosítja, hogy felhasználói a személyazonosság igazolása mellett, egyszeri belépéssel biztonságosan kapcsolatba léphessenek elektronikus közigazgatási ügyintézés és szolgáltatást nyújtó szervekkel. Forrás: <http://www.ekk.gov.hu/hu/emo/csatlakozaskr/ugyfelkapu/uk> (letöltés ideje: 2014.10.11.)

¹¹² http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200083.KOR (letöltés ideje: 2014.11.14.)

¹¹³ A NISZ Zrt. (<http://www.nisz.hu/>)

következtetéshez juthattunk, melyet már a dolgozatban többször megállapítottunk: amint a törvényalkotó „elengedi a szolgáltatók kezét”, teret kapnak a biztonsági megoldások. Az Erste Bank Lakossági Netbank Szolgáltatásának Általános Szerződési Feltételei¹¹⁴ ugyanis kimondja: a netbank szolgáltatásról szóló, a Bank és a Számlatulajdonos létrejövő szerződés megszűnik a Számlatulajdonos halálával.

Tehát a Netbank szolgáltatásról egy külön szerződés kerül megkötésre a Bank és a Számlatulajdonos között, mely szerződésben a jogutódlás kizárt. Így a számlatulajdonos ügyfél halálával nem csak a szerződés, de a számlához tartozó netbank fiók, és az e használatához szükséges azonosítók, titkosítások megszűnnek. Természetesen az már teljes mértékben az örökösökön múlik, hogy a hagyatéki eljárást követően miképp rendelkeznek, saját számlájukra teszik az elhunyt vagyont, esetleg megtartják ezt a számlát, és mint számlatulajdonosok újabb szerződést kötnek a bankkal netbankos szolgáltatásra.

Így – teljesen érthető módon – a bankok (az Erstén kívül a nagyobb magyarországi bankok kivétel nélkül) nem gyártanak plusz munkát maguknak azzal, hogy külön eljárással lehetővé tennék a netbankos fiók „megöröklését”. Mivel pedig ez csupán egy szolgáltatás, mely megkönnyíti a pénzügyek otthonról való intézését, álláspontunk szerint a jövőben sem szükséges a bankok ezen gyakorlatának felülvizsgálata.

V. Lehetséges utak a törvényi szintű magyar szabályozás előtt

Ahogy fent is említésre került, a magyar polgári jogi kodifikáció jelentős lemaradásban van, ugyanis annak ellenére, hogy alig néhány hónapja lépett hatályba az új Polgári Törvénykönyvünk, mégsem találunk gyakorlatilag egy olyan rendelkezést sem benne (sem más hatályos jogszabályban) mely az online adatok halál utáni sorsát rendezné. Volt azonban reális lehetőség arra, hogy az új Kódexben legalább annyi haladásra utaló jel legyen, hogy a magántitok egyik formájaként az ún. *elektronikus hírközlési titok* is nevesítésre kerüljön,¹¹⁵ ez a fordulat azonban a véglegesen elfogadott törvénytövege 2:46.§-ből végül kimaradt. Ez persze nem jelenti azt, hogy a joggyakorlat ne alkalmazhatná az online adatokra is a magántitok védelmével kapcsolatos rendelkezéseket (például egy e-mail postafiók tartalmára a levéltitok analógiáját), ám úgy érezzük, 2014-ben időszerű lett volna az elektronikusan tárolt adatok külön nevesítése a törvényben.

A következőekben röviden igyekezzünk bemutatni a lehetséges jogalkotói utakat, melyeket követve témánk tekintetében fejlettségében felzárkózhatna jogrendszerünk az amerikai mellé, esetleg meg is haladhatná azt.

Amennyiben a kérdést az öröklési jog lencséjén keresztül vizsgáljuk, kézenfekvő kérdésünk úgy hangozhat: milyen módon lehetséges a végrendekezés szabályait úgy alakítani, hogy

¹¹⁴ http://www.erstebank.hu/static/internet/download/aszf_lak_netbank_20141017.pdf (letöltés ideje: 2014.10.17.)

¹¹⁵ <https://www.jura.uni-potsdam.de/medien/pdf/auslandsstudium/ungarisches-zivilgesetzbuch-.pdf> (letöltés ideje: 2014.11.16.)

azok elősegítsék az online adatokkal való rendelkezést, illetve az örökösök részéről az azokhoz való hozzáférést?

A problémát az jelenti, hogy ugyan a hagyaték fogalma magában foglalja az adott jogalany jogainak és kötelezettségeinek összességét, ám szűkebb kört fog át, mint maga a vagyon, ugyanis nem képezik részét a személyhez kötött jogosultságok és kötelezettségek és a közjogi jogok és kötelezettségek sem.¹¹⁶ Ennek fényében – mint fent említésre került – a vagyoni értékű jogokat (mint például domain nevek, előfizetések médiatartalmakra) a jelenlegi törvényi szabályozás keretei közt is végrendeletünkbe foglalhatjuk, illetve a hagyaték részeként átszállhat az örökösökre. (Más kérdés, hogy ezzel a valóságban milyen gyakran élnek a jogalanyok.) Az állam jogalkotó mechanizmusának működésbe hozását az indokolná, hogy az online adatok egy másik csoportja sokkal inkább bírja a személyhez kötött jogosultságok tulajdonságait (nem véletlenül rendelkezik úgy a legtöbb szolgáltató a Felhasználó Feltételekben, hogy ezek átruházása nem lehetséges). Erre az ellentmondásra kellene választ adni a jogalkotónak. Álláspontunk szerint ennek egyik módja az lenne, ha a Kódex konkrétan rendelkezne az egyes, hagyaték részét nem képező „jogok” sorsáról, ugyanis az az általános rendelkezés, mely szerint ezek a jogosult halálával megszűnnek,¹¹⁷ több esetben sértik az örökösök jogos érdekét (például az emlékezéshez való méltányolható igényt) vagy túlságosan leegyszerűsítve próbálnak rendezni egy összetett problémát. Ennek kiküszöbölését tehetné a jogalkotó az online adatok konkrét kiemelésével, vagy egy tágabb kategória megalkotásával, melybe beleesnének az ilyen adatok.

A jogalanyok részére a jelenlegi jogszabályi környezet is biztosítja – bizonyos szinten – a hagyaték részeként nem értelmezhető online adatokról való rendelkezést a halálukat követő időre. A legprofánabbnak nyilvánvalóan az tűnik, ha az egyes, nem átruházható fiókokhoz való hozzáféréshez szükséges adatokat (jellemzően: felhasználónév, jelszó) okiratba foglalják, és azt ügyvédi vagy közjegyzői letétbe helyezik, esetleg kevésbé hivatalos és biztonságos formát alkalmazva egyszerűen átadják örökösöknek. Ezzel azonban természetesen csak a legfontosabb, leggyakrabban használt adatokhoz való hozzáférést lehet biztosítani, valószínűtlennek tűnik, hogy valaki az összes, online fiók létrehozása esetén azt belefoglalja ebbe az iratba. Ha a hozzáférést az örökhagyó biztosította, akár meghagyással ki is jelölhet egy örököst, aki számára kifejezett feladatként tűzi ki online adatai halála utáni törlésének eszközölését (akár saját kezűleg, akár a szolgáltató által).

Ugyan a magyar jogrendszerrel egyelőre meglehetősen idegennek tűnik, de véleményem szerint a leghatékonyabban akkor lehetne rendezni e jogkérdést, ha az amerikai szabályozáshoz hasonlóan bevezetésre kerülne egy olyan *képviselő* fogalma, aki az elhunyt halála után rendelkezik minden olyan jogviszonyáról, melyre a végrendelet vagy a törvényes öröklés természeténél fogva nem tud kiterjedni, tehát a nem vagyoni értékű jogokra és kötelezettségekre, illetve a személyhez kötött jogosultságokra. A fent tárgyalt tagállami törvények közül az indianai szabályozás alapulvétele tűnik a legkézenfekvőbbnek, némi konkretizálást eszközölve a talán túlságosan tágan értelmezhető szövegen.

¹¹⁶ FÁBIÁN Ferenc: *Előadásvázlatok az öröklési jog köréből*. Patrocinium Kiadó, Budapest, 2012. 9. oldal

¹¹⁷ Vö. OROSZ Árpád: *Öröklési jog*. In: WELLMANN György: *Az új Ptk. magyarázata I/VI*. HVG-ORAC, Budapest, 2014. 173-174. oldal

Ezen megoldáshoz ugyan a jogszabályi környezetet is jelentősen alakítani kéne, és természetesen a *képviselő* jogai és kötelezettségei is jogszabályi szintű rögzítést igényelnének, illetve eljárásnak alapszabályainak lefektetése is szükségesnek mutatkozna, azonban ezzel hosszú távra lehetne rendezni egy olyan kérdéskört, mellyel kapcsolatban így is lemaradásban van a magyar jogalkotás.

A fentieken túl természetesen még számtalan módon lehetne rendezni jogszabályi szinten a kérdéskör egyes részeit, több jogterület is magáénak „érezheti” a jogalkotás felelősségét. Álláspontunk szerint először mindenképp az öröklési jog szabályainak „felnyitásával” kellene jogi legitimációt adni az online adatokkal halál utáni jogi sorsával kapcsolatos általános igényeknek. (Ahogy teszik ezt az amerikai tagállami kódexek is.)

VI. Összefoglalás

Összefoglalásképp kijelenthetjük: az online adatok jogi sorsának rendezésére eddig kétféle jogalkotói válasz érkezett.

A dolgozat első részében ismertettet megoldás az Egyesült Államok jogrendszeréé, melyben a tagállami jogalkotók már jó pár éve megpróbálták megoldást találni a felmerülő problémákra, ám ezek a rendelkezések megrekedtek embrionális formában, csupán nagyon szűk területre korlátozódtak, és általában tagállami szinten voltak csak olyan bátrak a jogalkotók, hogy érdemben a kérdéshez nyúljanak. A mégis létrejött tagállami jogszabályok sem illethetők azonban maradéktalanul a bátor jelzővel, hiszen általában a lépést, melyet előre tettek, szinte azonnal kiegészítették egy hátralépéssel. Szövetségi szinten a két legjelentősebb törvény egyike leginkább a büntetőjogi vonatkozásokat szabályozta és – megítélésünk szerint – meggondolatlanul belekeverte ebbe a polgári jogi igényérvényesítés teljesen eltérő természetű lehetőségét. A másik szövetségi törvény ugyan meghaladva minden eddig említett jogszabályt, konkrétan rendelkezett az online adatok (elektronikusan tárolt adatok) jogi sorsáról, ám tette ezt olyan szövegezéssel, mely hosszadalmas jogértelmezési vitákat, elhúzódó pereket (többségében a nagy szolgáltatók győzelmével zárulva) eredményezett, és a joggyakorlat a mai napig nem adott fekete-fehér választ a legalapvetőbb kérdésekre.

E bábeli zűrzavart tűnik majd megszüntetni a *Uniform Fiduciary Access to Digital Assets Act*, mely az elhunyt örökösei számára jelentős jogosítványokat biztosít, így gyakorlatilag – amennyiben az elhunyt még életében nem tesz ellenintézkedéseket – bármilyen online adathoz hozzáférést biztosít a számukra. Az örökhagyók számára így nem marad más lehetőség, mint vagy írásban rendelkezik annak biztosítása végett, hogy a titok, melyet élete során féltve őrzött, halála után is titok maradjon, vagy megpróbál minden kényes információt eltüntetni az internetről halála előtt.

A jövő jogalkotói számára pedig – legalábbis az Egyesült Államokban – mintaként fog szolgálni ez a törvény, és ugyan én magam sem értek egyet az örökösök ilyen széles spektrumú jogokkal való felruházásával, de az, ahogy ebben az esetben a jogalkotó viszonyul a kérdéskörhöz, mindenképp követendő lehet a magyar kodifikáció számára is.

A másik jogalkotói megoldás ugyanis az, melyet többek között a magyar viszonyokat vizsgálva is felfedezhettünk: nevezetesen, hogy a jogalkotó nem tett semmit, az online adatok jogi sorsának rendezését az egyes szolgáltatókra bízta. A szolgáltatók (legyenek azok tartalomszolgáltatók vagy bankok) igyekeztek a lehető legegyszerűbben lezárni a kérdéskört, a felhasználói fiókok megszüntetésével, online adatok törlésével. Természetesen érthető a szolgáltatók hozzáállása a témához, az ő ügyfelük, akivel szerződést kötnek az elhunyt, így az örökösökkel szemben az ő titkait igyekeznek védelmezni, ennek megfelelően minden módon kizárni őket az online adatok megismeréséből. Illetve érthető módon saját maguk számára így spórolják meg a lehető legtöbb energiát, ezért sem konstruálnak saját maguk számára bonyolult posztumusz adatkiadási eljárásokat.

Az eddigiekben Magyarországon ez a megoldás még elegendőnek bizonyult, de egészen biztosan – tekintettel az internet dolgozat legelején bemutatott fénysebességű térhódítására és terjedésére – a közeli jövőben a való élet olyan szituációkat és jogeseteket fog produkálni, melyekkel kapcsolatosan nem maradhat néma a jogalkotás. Valamint valószínűleg arra sem kell sokáig várni, amíg egy magyar állampolgár, és valamelyik amerikai szolgáltató-óriás (Facebook, Google) között merüljön fel olyan jogvita, mely felkelti a hazai gyakorlat, tudományos élet és – remélhetőleg – a jogalkotás figyelmét is. Addig pedig talán a legokosabb, ha figyelemmel követjük az amerikai kodifikáció fejleményeit és vívmányait, valamint kétszer is meggondoljuk, mit kezdünk a csak általunk ismert jelszavunkkal és felhasználónevünkkel.

Felhasznált irodalom:

LAMM, James D.: *Digital Passing: Oh, What a Tangled Web We Weave*. 58TH ANNUAL ESTATE PLANNING SEMINAR, 2013.10.21.

CAROLL Evan; ROMANO John: *Your Digital Afterlife, When Facebook, Flickr And Twitter Are Your Estate, What's Your Legacy?*. New Riders, Berkeley, CA, 2011.

LAMM, James D.; KUNZ, Christina L.; RIEHL, Damien A.; RADEMACHER, Peter John: *The Digital Death Conundrum: How Federal and State Laws Prevent Fiduciaries from Managing Digital Property*. UNIVERSITY OF MIAMI LAW REVIEW, 2014.02.14. 385 – 420. oldal

BAKA Péter; DUDÁS Gábor; FILIPOVICS Viktória; FREINDLER Gábor; KESZEY Gábor; KUTHINÉ NAGY Andrea; RÉVÉSZ Balázs; SOMOGYVÁRI Katalin; SZABÓ Endre Győző; SZIKLAY Júlia; TRÓCSÁNYI Sára; ZOMBOR Ferenc. Szerk.: PÉTERFALVI Attila: *Adatvédelem és információszabadság a mindennapokban*. HVG-ORAC, Budapest, 2012.

CSEH Tamás; FERENCZY Endre; GLATZ Ferenc; NAGY István Csongor; PÁZMÁNDI Kinga; PERECZ László; PÉTERVÁRI Kinga; TÓTH Tímea; VEREBICS János. Szerk.: PÁZMÁNDI Kinga; VEREBICS János: *E-Jog*. HVG-ORAC, Budapest, 2012.

FÁBIÁN Ferenc: *Előadásvázlatok az öröklési jog köréből*. Patrocinium Kiadó, Budapest, 2012.

KECSKÉS László; KÖRÖS András; MAKAI Katalin; OROSZ Árpád; OSZTOVITS András; PETRIK Ferenc. Szerk.: WELLMANN György: *Az új Ptk. magyarázata I/VI*. HVG-ORAC, Budapest, 2014.

PALLÓSI Gizella; PETRIK Ferenc; SÓTH Lászlóné; SZOLCSÁNSZKY Vilmos. Szerk.: PETRIK Ferenc: *Az öröklés joga*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1996.